

ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส เสรีนิยม และการพังทลายของรากฐานทาง ศีลธรรม: บทวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย

Secular Humanism, Liberalism, and the Erosion of Moral Foundations: An Examination of the Consequences in Contemporary Society

ฮาгим สุดินปรีดา¹

Hakim Sudinpreeda

[Received:24/05/2566 Revised:29/08/2566 Accepted:27/09/2566]

บทคัดย่อ

ผลกระทบของปรัชญามนุษยนิยมฆราวาสที่มีต่อสังคมร่วมสมัย ได้ทำให้ค่านิยมทางศีลธรรมถูกลด
คุณค่าลง ซึ่งมาจากปัจจัยสำคัญหลายประการ อาทิเช่น การพึ่งพาเหตุผลมากเกินไป ซึ่งเป็นผลพวง
มาจากการให้ความสำคัญกับเหตุผลแห่งยุคเรอแนซ็องนั้น ได้สร้างความท้าทายให้กับกรอบศีลธรรมแบบ
ดั้งเดิมเป็นอย่างมาก รวมทั้ง การส่งเสริมความก้าวหน้าบนพื้นฐานของเสรีภาพ ดังที่เห็นได้ใน
ปรัชญาเสรีนิยม มีการขัดขวางไม่ให้เกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และเปิดทางให้รับเอาอุดมการณ์ที่
เป็นอันตรายได้อย่างง่ายดาย ยิ่งไปกว่านั้น การที่ปรัชญามนุษยนิยมฆราวาสร่วมสมัยได้ปฏิเสธ
ศาสนาตั้งเดิมนั้น ทำให้มองข้ามหลักการสำคัญๆที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ และดังนั้น
จึงเป็นการบิดเบือนความเข้าใจในแง่มุมที่ลึกซึ้งของชีวิต นอกเหนือจากการส่งเสริมให้เกิดปรัชญา
อรรถประโยชน์ หลักการแห่งทเวนนิยม ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีดาร์วินเชิงสังคม ก็ยังทำลายศีลธรรม
ดั้งเดิมด้วย เครื่องขยายแห่งปัจจัยที่เชื่อมโยงกันในลักษณะนี้ ในที่สุดแล้ว ก็ได้นำมาสู่สภาวะแห่งการ
เป็นสูญนิยมแห่งศีลธรรม และมาตรฐานทางศีลธรรมในแบบสุขนิยม ซึ่งลดคุณค่าของชีวิตลงด้วย
ทั้งนี้ ไม่น่าแปลกใจเลยที่ ปรากฏการณ์ที่ระบุมานทั้งหมดข้างต้นนี้ ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาอเทวนิ
ยม

คำสำคัญ: มนุษยนิยมฆราวาส, ศีลธรรม, สังคมร่วมสมัย

¹ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ วิทยาลัยนานาชาติดิษยะศรีน มหาวิทยลัยหาดใหญ่ hakim_s@hu.ac.th

Department of English, Didyasarin International College, Hatyai University hakim_s@hu.ac.th

Abstract

The impact of secular humanist philosophy on contemporary society has indeed led to a decline in moral values. This decline can be attributed to several factors. Firstly, humanism's heavy reliance on reason, reminiscent of the Enlightenment era's emphasis on rationality, has hugely challenged traditional moral frameworks. Additionally, the promotion of progress based on freedom, as seen in liberalism, has hindered critical thinking and straightforwardly facilitated the support of dangerous ideologies. Moreover, the rejection of traditional religions by contemporary humanism overlooks essential aspects of human existence, so distorting the understanding of life's profound aspects, in addition to promoting utilitarianism. The principles of determinism, associated with social Darwinism, further challenge traditional morals. This web of interconnected factors ultimately contributes to moral nihilism and a hedonistic ethics that too devalues life. Not surprisingly, all the consequences mentioned are influenced by atheistic philosophies.

Keywords: Secular Humanism, Morality, Contemporary Society

บทนำ

ปรัชญาเทวนิยม (Theism) เห็นว่าอำนาจทางศีลธรรมของมนุษย์ ถูกกำหนดขึ้นโดยพระเจ้า และถ่ายทอดมายังมนุษย์โดยอาศัยกระบวนการวิวัฒนาการผ่านผู้ส่งสาส์น (prophetic revelation) และถูกจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรขึ้นในรูปตัวบทแห่งพระคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ (sacred scriptural texts) ทำให้กฎเกณฑ์มาตรฐานทางศีลธรรม ซึ่งมีพระเจ้าในฐานะผู้ชี้ขาดสูงสุดในแง่นี้ จึงถูกจัดให้อยู่ในประเภทของบรรทัดฐานทางศีลธรรมแบบปรวิสัย (objective morality) และแตกต่างไปจากบรรทัดฐานการวินิจฉัยทางศีลธรรมประเภทอื่นที่จำเป็นต้องอาศัยความคิดเห็นของบุคคล กลุ่มคน หรือวัฒนธรรม รวมทั้งประเภทที่ต้องอาศัยการพิจารณาอรรถประโยชน์ของคนหมู่มาก หรือแม้แต่หน้าที่ (deontological ethics)

ในทางตรงกันข้าม ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส (secular humanism) ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติศาสนาศาสตร์และสนับสนุนความเชื่อในความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ภายใต้กรอบคิดที่ว่า มนุษย์มีอำนาจทางศีลธรรมอยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการสร้างกฎเกณฑ์ทางศีลธรรม จารีตนิยม และกฎข้อบังคับทางกฎหมายของมนุษย์เองได้ (พรพรหม ทิพยมนตรี และประเวศ อินทองปาน, 2565) โดยที่ทั้งปรัชญาเทวนิยมและปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส ต่างก็มีความเห็นที่ลงรอยกันว่า ตัวตนแห่งความเป็นมนุษย์ด้านการมีจิตสำนึกทางศีลธรรม (intrinsic moral sense) นั้น เป็นหนึ่งในบรรดาองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น จิตวิญญาณ (spiritual faculty) และความสามารถในการใช้เหตุผล (reasoning faculty) ที่ทำให้แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตประเภทอื่น (Decety & Cowell, 2016)

อย่างไรก็ดี ทั้งคู่มีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นเรื่องแหล่งที่มาสูงสุด (ultimate source) กล่าวคือ ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส รับเอากรอบคิดทางชีววิทยา ซึ่งเห็นว่า สามัญสำนึกทางศีลธรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากกระบวนการปรับตัวเชิงวิวัฒนาการที่สืบทอดจากมนุษย์รุ่นก่อนไปสู่รุ่นหลัง พร้อมๆ กับการมองแหล่งที่มาดังกล่าวนี้ว่า เกิดจากการเสแสร้งทางชีววิทยา (biological makeup) ที่หลอกหลอน (deception) ให้มนุษย์คิดว่ากำลังทำตัวมีคุณธรรมอยู่ (The Institute of Art and Ideas, 2017) ในขณะที่ สามัญสำนึกทางศีลธรรมของมนุษย์ในทรรศนะของเทวนิยมนั้น ถูกปลุกฝังโดยพระเจ้า ในแง่นี้ ทำให้การที่ศีลธรรมมีลักษณะเป็นปรวิสัยนั้น จึงเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของพระเจ้าด้วย ดังที่นักปรัชญาอเทวนิยม (atheism) เช่น เจ.แอล.แม็คกี้ (J. L. Mackie) และดับบลิว. อาร์.ซอร์เลย์ (W. R. Sorley) ต่างก็ยอมรับในข้อกล่าวอ้างนี้โดยอาศัยตรรกะที่ว่า เนื่องจากศีลธรรมมีลักษณะเป็นปรวิสัยและสัมบูรณ์ ดังนั้นพระเจ้าจึงมีอยู่จริง (Martin, 1990, หน้า 213-214)

อีกทั้ง ปรัชญาเทวนิยมมองว่า มนุษย์ยังคงต้องการทิศทางทางศีลธรรมอย่างมาก เพราะไม่ว่าจะเป็นปัจเจกชนหรือกลุ่มสังคม ต่างก็มีความเสี่ยงอย่างมากต่อการหลงทาง และดังนั้น จึงอาจจะไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์สูงสุดแห่งการมีชีวิตอยู่ได้ หากปราศจากการยอมจำนนต่อกฎข้อบังคับทางศีลธรรมที่ถูกกำหนดไว้ในพระคัมภีร์ โดยที่เหตุผลประการหนึ่งที่มนุษย์ทูลขอ “แนวทาง” จากพระเจ้า ก็คือ มนุษย์อาจจะกำลัง “เร่ร่อนอย่างไร้จุดหมาย” (wandering aimlessly) อยู่ก็เป็นได้ เนื่องจากข้อจำกัดแห่งภูมิปัญญาของมนุษย์ที่พร้อมจะล้มเหลวอยู่ทุกเมื่อ (Yusuf Ali, 2016, หน้า 15) ด้วยเหตุนี้ จะเห็นได้ว่า คัมภีร์ศาสนาจึงมีอิทธิพลมากต่อการจำแนกสถานภาพของชนชาติอาระเบียก่อนการมาถึงของอิสลาม (pre-Islamic Arabia) ว่าเป็นชนชาติที่เหยียดเชื้อชาติ และกดขี่ข่มเหงโดยชนชั้นนำ หรือแม้กระทั่งการสังหารทารกเพศหญิง การพนัน สุราเมรัย การทุจริตของนักพรต การกราบไหว้รูปปั้น การพึ่งพาไสยศาสตร์ และลัทธิความเชื่อที่ขัดต่อ

เหตุผลและการเจริญเติบโตทางด้านจิตวิญญาณของมนุษย์ รวมทั้งความบาดหมางระหว่างเผ่าพันธุ์ที่เกิดขึ้นอยู่เป็นกิจจะลักษณะ ในขณะที่ชนชาติอื่นเช่น กรีก (Hellas) โรมัน (Rome) เปอร์เซีย (Persia) อินเดีย และจีนนั้น ต่างก็ได้แสดงกลิ่นอายแห่งความเป็นอารยะแล้วไม่ว่าจะผ่านการให้ความสำคัญกับเสรีภาพและภูมิปัญญา ระบบกฎหมายที่ดี ความเป็นพลเมืองสากล ความหรรษา การยกเลิกวรรณะ (ผ่านอิทธิพลคำสอนของพระพุทธเจ้า) และการเกิดขึ้นของอาณาจักรแห่งราชวงศ์ถังที่ยิ่งใหญ่ (Tang Dynasty) ในประเทศจีน (Yusuf Ali, 2016, หน้า 4 และ 11) ข้อแตกต่างเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความสว่างและความมืดมนทางจิตวิญญาณอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ความเป็นอารยะที่ปรากฏขึ้นในอาระเบียก่อนอิสลามนั้น ยังคงมีปรากฏอยู่ในอารยธรรมตะวันตก ภายใต้อิทธิพลปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาสในปัจจุบันนี้ด้วย กล่าวคือ คุณค่าทางศีลธรรมบางประการที่สามารถจัดได้ว่าเป็นอารยธรรมของมนุษย์กำลังถูกละเมิด

ความเชื่อมโยงระหว่างกรอบคิดทั้งสาม (หมายถึง ความเจริญรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมตะวันตก มนุษยนิยม ฆราวาส และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม) เป็นหัวข้อที่จุดประกายการอภิปรายและถกเถียงมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในกลุ่มบุคคลที่มีภูมิหลังอุดมการณ์ทางการเมือง ความเชื่อศาสนา หรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มุมมองและความคิดเห็นที่หลากหลายในเรื่องนี้ เป็นตัวชี้วัดให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหาที่ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่มีการเชื่อมโยงกรอบคิดทั้งสามเข้าด้วยกันนั้น สามารถอธิบายได้ว่า กรอบคิดว่าด้วยความเจริญรุ่งเรืองแห่งอารยธรรมตะวันตกเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในความก้าวหน้าของมนุษยชาติ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของปรัชญามนุษยนิยมฆราวาส ผ่านการให้ความสำคัญที่ไม่เพียงแต่กับความสามารถในการให้เหตุผลของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังรวมถึงศีลธรรมจรรยาและการให้คุณค่าชีวิตที่ปราศจากการพึ่งพาศาสนาด้วย พร้อมทั้งมีการสนับสนุนให้สรรเสริญศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือสิทธิส่วนบุคคล และรวมทั้งโลกปัจจุบันมากกว่าชีวิตหลังความตาย ในแง่นี้ผู้เขียนเข้าใจว่าเหตุผลที่เป็นไปได้มากที่สุดในการใช้อ้างว่ามนุษยนิยมฆราวาสมีความเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมนั้น เกิดจากการที่มนุษยนิยมฆราวาส ปลดแอกตัวเองออกจากคำสอนทางศาสนาและการได้รับการชี้นำจากสวรรค์ ในประเด็นนี้แม้ว่านักคิดมนุษยนิยมฆราวาสบางคน อาจจะกล่าวว่าการส่งเสริมค่านิยมทางศีลธรรมบนพื้นฐานของความเป็นอยู่ที่ดีและความเห็นอกเห็นใจ แต่ก็มีนักคิดมนุษยนิยมฆราวาสอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าเสนอว่า ความแพร่หลายของมนุษยนิยมฆราวาส สวนทางกับความเจริญงอกงามทางศีลธรรม โดยอาศัยอัตราการเกิดอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น หรือโครงสร้างทางครอบครัวที่พังทลายลง ตลอดจนภัยอันตรายต่อความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ และผลกระทบต่อสุขภาพจิตเป็นหลักฐานในการอ้าง (Yonker et al., 2012)

บทความชิ้นนี้ต้องการศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการยอมรับปรัชญามนุษยนิยมชมราวาสของสังคมร่วมสมัยต่อค่านิยมทางศีลธรรม และวิเคราะห์ผลกระทบจากการปฏิเสศศาสนาที่มีต่อความเข้าใจในแง่มุมที่ลึกซึ้งของชีวิต โดยอาศัยวิธีการศึกษาซึ่งประกอบด้วยวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกรอบทฤษฎีและการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องให้อยู่ในรูปข้อกล่าวอ้างดั้งเดิมของผู้เขียน โดยที่ผู้เขียนได้จัดเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องตามโครงสร้างของบทความ ดังนี้

1. สังคมสมัยใหม่และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม
2. เหตุผลนิยมและความตกต่ำทางศีลธรรม
3. เหตุผลในฐานะองค์ประกอบแห่งธรรมชาติความเป็นมนุษย์
4. จากสมัยใหม่นิยมสู่หลังสมัยใหม่นิยม: ความแตกต่างที่เหมือนกัน
5. จากชมราวาสนิยมสู่การบูชาตนเอง
6. เสรีนิยมที่ไร้ความเสรี
7. การตัดสินศีลธรรมที่ไม่คำนึงถึงเจตจำนงเสรี
8. จิตวิทยาและการวินิจฉัยเชิงศีลธรรมโดยอาศัยเทวลิขิต
9. ความสัมพันธ์ของชาร์ลส ดาร์วินกับวัตถุนิยมและสังคมสูญนิยม
10. สังคมไร้พระเจ้า: สังคมไร้คุณธรรม

1. สังคมสมัยใหม่และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม

เหตุผลประการหนึ่งที่สาขาอภิปรัชญา (metaphysics) ให้การยอมรับความจริงสูงสุด (ultimate truth) ว่ามีลักษณะเป็น*อูตรภาพ* (transcendence) แจกเช่น *ตัวตนอูตรภาพ* ซึ่งอยู่เหนือปริมณฑลแห่งความสามารถในการเข้าใจของมนุษย์ หรือหมายถึง ตัวตนที่ถูกสลัดออกจากตัวตนที่เป็นรูปธรรมเชิงประจักษ์ (พระเจ้าตุงค์ชูศรี, 2563) นั้น ก็เพื่อต้องการนำไปใช้เป็นองค์ประกอบหลักในการนิยาม*สาร์ตตะ*ในทรรศนะของ Aertsen (2001) แจกเช่น *สัจจะธรรม* (truth) *ความดี* (goodness) และ*ความงาม* (beauty) กรอบคิดชุดนี้มีความสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของค่านิยมทางศีลธรรมแบบปรัสเซีย ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางศีลธรรมที่นำมาซึ่งความเป็นกลาง และไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นโดยความประสงค์ของกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือเพราะความปรารถนาและอรรถประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่โดยผู้มีอำนาจเหนือสรรพสิ่งอื่นๆ ทั้งปวง นั่นก็คือ พระเจ้า

ในทางตรงกันข้าม ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาสมองว่า ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการตัดสินศีลธรรมมนุษย์ (ultimate moral judge) ก็คือ มนุษย์ด้วยกันเองโดยอาศัยความรู้และการให้เหตุผล แทนการใช้ความเชื่อทางศาสนา หรือสัจตถะเหนือธรรมชาติ ทำให้เกณฑ์มาตรฐานทางศีลธรรมแห่งมนุษยนิยมแบบฆราวาสจึงมีความคล้ายคลึงกับเกณฑ์มาตรฐานทางศีลธรรมที่ยึดถือโดยทฤษฎีคติสัมพัทธภาพทางศีลธรรม (moral relativism) ซึ่งได้วางมาตรฐานการวินิจฉัยทางศีลธรรมว่า ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์ที่ตามมาในแต่ละสถานการณ์

ในแง่นี้ เราสามารถสร้างข้อสันนิษฐานจากข้อกล่าวอ้างนี้ได้ว่า ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาสนั้น สามารถนำไปสู่ผลกระทบทางศีลธรรมในเชิงลบได้ เจกเช่น ผู้คนไม่สามารถสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันได้ได้อย่างง่ายดายอีกต่อไป หรือประสบความยากลำบากในการจำแนกความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมที่เหมาะสมและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกจากกัน และอาจจะนำไปสู่สภาวะการเห็นแก่ตัว และการเอาแต่ใจตนเอง (self-centeredness) ซึ่งปรากฏการณ์การเพิ่มขึ้นของปัจเจกนิยมและการเอาแต่ใจตนเอง สามารถเห็นได้จากการที่ปัจเจกชนพยายามสร้างตนให้เหนือกว่าสังคม Santos et al., (2017) มองว่า อาจนำไปสู่การเกิดข้อกังวลทางศีลธรรมประการสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับปรัชญามนุษยนิยมฆราวาส อีกทั้งผลกระทบของปัจเจกนิยมต่อพันธะสัญญาทางสังคมและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน อาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและเป็นอุปสรรคต่อความพยายามในการแก้ปัญหาาร่วมกันได้ รวมทั้งการขาดความเคารพต่อกฎข้อบังคับทางสังคมแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะส่วนที่ได้รับอิทธิพลมาจากคำสอนทางศาสนา ดังนั้นสังคมสมัยใหม่ที่รับเอาปรัชญาชุดนี้ จึงมีความเสี่ยงที่จะอยู่ในวังวนแห่งการขาดความเข้าใจทางศีลธรรม ดังจะเห็นได้ชัดจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดียว่า คนหนุ่มสาวมักให้ความสำคัญกับการทำงานและความสุขส่วนตัวมากกว่าปัญหาสังคมและปัญหาครอบครัว เป็นเหตุให้ผู้สูงอายุถูกละเลยหรือถูกทารุณกรรมโดยสมาชิกในครอบครัวที่อายุน้อยกว่า และเด็กก็ถูกทิ้งไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กโดยไม่ได้รับการดูแลและเอาใจใส่อย่างเหมาะสม แม้ว่าอินเดียยังไม่สามารถถูกพิจารณาให้เทียบเท่าประเทศสมัยใหม่ที่พัฒนาแล้ว เจกเช่น ประเทศตะวันตก แต่ก็สามารถกล่าวอ้างต่อไปได้ว่า ความเสื่อมโทรมของค่านิยมดั้งเดิมนั้น มีผลส่วนหนึ่งมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกผ่านสื่อภาพยนตร์ตะวันตก (Rajguru, 2022) และรวมถึงสภาพเหตุการณ์ที่ผู้นำในประเทศประชาธิปไตยเช่น ฮังการี เม็กซิโก เวเนซุเอล่า ตุรกี และสหรัฐอเมริกาไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและเป็นแบบอย่างทางศีลธรรมตามที่คาดหวังไว้ได้ (Blanton et al., 2020) สอดคล้องกับทรรศนะของ Hunter (2000) ผู้ซึ่งมองว่า ชาติตะวันตกได้เข้ามาสู่ยุคแห่งความหายนะทางศีลธรรม หรือยุคที่ความเข้าใจและการปฏิบัติเกี่ยวกับศีลธรรมได้สูญหายไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสาเหตุมาจากการสูญเสียความสำคัญและสิทธิอำนาจแห่งสัจธรรม (truths) หรือจากการเปลี่ยนคำสั่งให้เป็นเพียงตัวเลือก ในแง่นี้ ทำให้คุณค่าทางศีลธรรมจึงถูกลดความสำคัญลงตามเจตจำนงของปรัชญาประโยชน์นิยม (utility) ในที่สุดความเชื่อมั่นจึงถูกแทนที่ด้วยความชอบเท่านั้น และไม่มีอะไรที่ถือว่า

แน่นอนหรือไม่สามารถต่อรองได้ (หน้า xiii, xiv) สัมพันธ์กับคำแนะนำของ Hongladarom (2016) ในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางด้านค่านิยมทางศีลธรรมว่าให้ประเมินจาก*อรรถประโยชน์*ที่พึงจะได้ โดยพิจารณาเป็นแต่ละกรณีๆ ไป แทนที่จะยังคงยึดมั่นในความชอบธรรมหรือให้การปกป้องค่านิยมสากลแห่งศีลธรรมนั้นๆอยู่

ในทางวรรณกรรม ปรากฏการณ์นี้ได้รับการพรรณนาผ่านกวีนิพนธ์ “The Waste Land” ที่ประพันธ์โดย ที. เอส. อีเลียต (T.S. Eliot) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและความว่างเปล่าของสังคมสมัยใหม่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยพิจารณาสภาพการณ์เช่นนี้ว่าเป็นยุคที่การแสวงหาความจริงทางจิตวิญญาณของมนุษย์ได้ตายลงแล้ว พร้อมทั้งยังได้ฝากคำถามไปยังโลกสมัยใหม่ ถึงวิธีการแก้ปัญหาสากลของมวลมนุษย์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการให้ได้มาซึ่งวิธีการแก้ไขอาการป่วยชนิดนี้ในชีวิตมนุษย์ (Eliot, 2019) บทประพันธ์ชุดนี้สอดคล้องกับความเห็นของ MacIntyre (1981) อลาสแตร์ แม็คอินไทร์ (Alasdair MacIntyre) ผู้ซึ่งตั้งข้อสังเกตว่า สังคมตะวันตกสมัยใหม่ ไม่มีการกำหนดฉันทามติเกี่ยวกับมาตรฐานทางศีลธรรม และวิธีการตัดสินทางศีลธรรม (ระหว่างที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง) อย่างชัดเจน (หน้า 60) และเมื่อไม่นานมานี้มีข้อค้นพบว่า แม้ว่าเราไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า การขยายตัวของอิทธิพลแห่งปัจเจกนิยม (individualism) สัมพันธ์กับการลดลงของคุณค่าทางคุณธรรมที่สังคมได้กำหนดไว้ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้น นั่นก็คือ แม้ว่าคุณค่าทางศีลธรรมถูกทำให้พื้นตัวอย่างมีนัยสำคัญตั้งแต่ทศวรรษ 1980 แต่ต้นศตวรรษที่ 20 นั้น นับว่าเป็นยุคสำคัญแห่งการลดความสำคัญทางวัฒนธรรมของศีลธรรมด้วย (Wheeler, McGrath, & Haslam, 2019)

2. เหตุผลนิยมและความตกต่ำทางศีลธรรม

International Humanist and Ethical Union. (n.d.). ได้นิยามเหตุผลว่าเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสำหรับมนุษย์ ที่นอกจากสามารถใช้วินิจฉัยเชิงศีลธรรมแล้ว ยังสามารถใช้สร้างสังคมที่ยุติธรรมและมีความเห็นอกเห็นใจด้วย ในทางกลับกัน ริชาร์ด วีเวอร์ (Richard Weaver) มองว่า แทนที่เหตุผลจะมีสถานะให้เป็นวิธีการพึ่งพาตนเองในการได้มาซึ่งการตัดสินทางศีลธรรมอย่างสมบูรณ์และไม่อาจโต้เถียงคัดค้านต่อไปได้แล้วนั้น เหตุผลเป็นเพียง “เครื่องมือ” ชนิดหนึ่งสำหรับการวินิจฉัยเท่านั้น ดังความว่า: “เหตุผลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถพิสูจน์ตัวมันเองว่ามีความถูกต้องได้ ด้วยเพราะเหตุผล ทำให้ปีศาจถูกเรียกว่าเป็นเจ้าชายแห่งทนายความ และวายร้ายของเชคสเปียร์ (Shakespeare’s villains) ก็ใช่ว่ามีทักษะการให้เหตุผลโดยบังเอิญ กล่าวคือ ทักษะการให้เหตุผลได้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ทั้งกับวัตถุประสงค์เพื่อคุณธรรม ความดีและความชั่ว ดังจะเห็นได้ว่าไม่ว่าทนายความหรือวายร้ายต่างก็มีคุณลักษณะนี้ร่วมกัน หากอุปนิสัย

ใจคอ (dispositions) ไม่ถูกต้อง การใช้เหตุผลก็มีไว้เพื่อช่วยเพิ่มความชั่วร้าย (maleficence) แต่หากอุปนิสัยใจคอเหมาะสม การใช้เหตุผลก็จะมีเพื่อส่งเสริมความดีงาม” (Weaver, 1948, หน้า 19)

การพยายามนำเหตุผลมาใช้ยังเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางศีลธรรม หรือความเชื่อที่ว่าเหตุผลสามารถแก้ไข ปัญหาความขัดแย้งทางศีลธรรมหรือนำจุดยืนที่เป็นกลางได้นั้น ได้รับการคัดค้านจากนักคิดฆราวาสนิยม เจกเช่น อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) ซึ่งเสนอว่า การใช้เหตุผลต้องเผชิญกับข้อจำกัดที่เข้มงวด กล่าวคือ เหตุผลไม่สามารถนำมาซึ่งความรู้เกี่ยวกับพระเจ้า หรือสสารที่อยู่นอกเหนือประสาทสัมผัสได้ด้วยเหตุนี้ หากเหตุผลไม่มีการพิจารณาถึงขอบเขตข้อนี้แล้ว เหตุผลจึงตกอยู่ภายในความขัดแย้งและความสับสน (Williams, 2023) สอดคล้องกับจอห์น สจิวท มิลล์ (John Stuart Mill) ที่กำหนดความสำคัญของเหตุผลให้อยู่ภายในปริมณฑลแห่งปรากฏการณ์ที่สังเกตได้ (observed phenomena) เท่านั้น กล่าวคือ ความรู้แท้จริง (และเชื่อถือได้) คือ ความรู้ที่ได้มาจากการสังเกตเชิงประจักษ์และการให้เหตุผลตามสิ่งที่สังเกตได้ โดยอาศัยการรับรู้ทางประสาทสัมผัส (perceptual senses) และกระบวนการอนุมาน (inferences) จากข้อมูลที่เก็บได้เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการสร้างความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ต่างๆ แม้ว่าซับซ้อนมากน้อยเพียงใดก็ตาม (Macleod, 2016) ในขณะที่ Bozzo-Rey et al. (2012) นั้น เข้าใจดีว่า การยึดเหตุผลเป็นกฎเกณฑ์ในการพิจารณาสีทธิของปัจเจกชนนั้น ไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากการใช้เหตุผลเพียงอย่างเดียวเป็นเกณฑ์ จะทำให้ทารกและผู้ใหญ่ที่มีความพิการไม่ถูกนำมาร่วมพิจารณาด้วย พร้อมกันนั้นเขายังได้แสดงทรรศนะอีกว่า ความสามารถในการทบทวนทฤษฎีธรรมต่างหากที่ควรเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณาสีทธิแห่งปัจเจกบุคคล หรือสิ่งที่เขาเรียกว่า “เส้นที่ไม่อาจต้านทานได้” (insuperable line) เช่นเดียวกับนักฆราวาสนิยม เจกเช่น จูเลียน บัจจินี (Julian Baggini) ที่ยอมรับว่า เหตุผลเพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำมาใช้เป็นองค์ประกอบพื้นฐานสำหรับศีลธรรมได้ และอีกทั้ง เหตุผลก็ไม่ได้กำหนดเงื่อนไขหรือข้อผูกมัดบังคับให้บุคคลที่มีเหตุผลต้องยอมรับเหตุผลในฐานะองค์ประกอบข้อนี้ (Baggini, 2003, หน้า 44) โดยบัจจินีได้แสดงทรรศนะเพิ่มเติมต่อข้อยืนยันของเดวิด ฮูม (David Hume) ที่ว่าเหตุผลควรอยู่ใต้บังคับบัญชาของอารมณ์ปรารถนาตั้งที่อ้างใน Brett & Paxman (2008) นั้น เป็นคำกล่าวอ้างที่มีความสุดโต่งมากกว่าการพูดว่า เหตุผลถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ปรารถนา โดยที่ ฮูมเองก็ยอมรับว่าเหตุผลภาคทฤษฎี (pure reason) นั้น มีอยู่แม้ในบุคคลเสียสติ หรือบุคคลที่ขาดแรงจูงใจในการก้าวไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ (motivational inert) แต่สิ่งที่ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ แตกต่างไปจากนักเหตุผลนิยมในอุดมคติของฮูม ก็คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ดังจะเห็นได้จาก (ก.) การที่นักเหตุผลนิยมเหล่านี้ต้องการพัฒนาความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้นนั้น ก็เพราะคุณลักษณะ “ความเห็นอกเห็นใจทางศีลธรรม” ของพวกเขาที่มีต่อสังคม ซึ่งเป็นความสามารถทางอารมณ์ และ (ข.) การที่คนเสียสติได้แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าพวกเขาสูญเสียความรู้สึก แต่พวกเขาไม่สูญเสียเหตุผล ยิ่งไปกว่านั้น เหตุผลเพียงอย่างเดียวได้ ไม่สามารถใช้ประเมินคุณภาพแห่ง

สรวัดกะ เจกเช่น ความรัก ศิลปะ ดนตรี และปรัชญาได้ อีกทั้งการประยุกต์ใช้เหตุผลภาคทฤษฎี (เพียงอย่างเดียว) จะทำให้มนุษย์สูญเสียสำนึกเกี่ยวกับคุณค่าแห่งการมีชีวิตอยู่ โดยที่หากปราศจากอารมณ์ปรารถนามนุษย์ก็ไม่สามารถใช้เหตุผล มาสร้างความชอบธรรมในการดำเนินชีวิตในแบบที่มนุษย์ให้ความสำคัญได้ (Baggini & Jenkins, 2019) กล่าวโดยสรุป แม้ว่าเหตุผลมีอำนาจในการควบคุมบังคับอารมณ์ แต่นั่นก็คือหน้าที่ตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ด้วย ในแง่นี้ หากปราศจากอารมณ์ในการใช้เหตุผล การควบคุมอารมณ์ให้มีเหตุผลก็เกิดขึ้นไม่ได้

3. เหตุผลในฐานะองค์ประกอบแห่งธรรมชาติความเป็นมนุษย์

Koenig et al. (2012) นิยามศาสนาว่า หมายถึง ระบบการจัดระเบียบที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้อยู่เหนือธรรมชาติและอำนวยความสะดวกในการทำความเข้าใจความสัมพันธ์ของปัจเจกชนกับคนอื่นๆ ในสังคม และ เป้าหมายของพัฒนาการทางจิตวิญญาณ คือการเชื่อมต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือมิติเหนือธรรมชาติ ทั้งอยู่ภายนอกและภายในตนเอง รวมถึงการขยายขอบเขตความสัมพันธ์ดังกล่าวในระดับที่ไปไกลกว่าศาสนา ดังนั้น ความเหมือนของศาสนาและจิตวิญญาณ ก็คือ การพยายามเชื่อมต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงการค้นหาและการค้นพบสิ่งเหนือธรรมชาติ และการเดินทางไปตามเส้นทางจากสถานการณ์ไม่เชื่อไปสู่การยอมรับจำนวนด้วย

อีกทั้ง นักคิดฆราวาสนิยมคนสำคัญหลายคนมีความเห็นร่วมกันว่า มนุษย์ยังมีคุณลักษณะสัญชาตญาณอีกประเภทหนึ่งที่ “อยู่เหนือ” เหตุผลด้วย หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่งก็คือ คุณลักษณะการอยู่เหนือเหตุผลเป็นคุณลักษณะที่มีบทบาทสำคัญมากประการหนึ่งในชีวิตมนุษย์ด้วย ความเห็นชุดนี้ได้นำไปสู่การเกิดขึ้นของสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านความสัมพันธ์ระหว่างศาสนาและจิตวิทยาสสมัยใหม่ ซึ่งทั้งศาสนาและจิตวิทยาต่างก็เห็นพ้องต้องกันว่า ความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์นั้น ต้องประกอบด้วยสรวัดกะแห่งการอยู่เหนือความสามารถด้านเหตุผล (transcending rationality capacity) ดังที่ Villani et al. (2019) ค้นพบว่า การมีพัฒนาการทางจิตวิญญาณหรือการนับถือศาสนา (being spiritual and religious) สามารถทำให้ผู้คนรู้สึกมีความสุขและพึงพอใจกับชีวิตมากขึ้น อีกทั้งยังมีส่วนทำให้ผู้คนตระหนักถึงจุดประสงค์การมีชีวิต การสัมผัสได้ถึงความสงบภายใน และการอยู่เหนือธรรมชาติ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิญญาณ) ไม่ว่าพวกเขาจะเคร่งครัดกับข้อปฏิบัติทางศาสนาเพียงใดก็ตาม อย่างไรก็ตาม ไรก็ดีความเคร่งครัดทางศาสนาและความเป็นอยู่ที่ดีนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ บุคคลที่มีความเคร่งครัดกับข้อปฏิบัติทางศาสนา (religious identity commitment) มีระดับความพึงพอใจกับชีวิตสูงกว่าบุคคลที่ไม่แน่ใจกับความเชื่อ (uncertain individuals) การค้นพบชุดนี้สอดคล้องกับการค้นพบเมื่อหลายปีก่อน ซึ่งระบุว่าศาสนาและกระบวนการพัฒนาจิตวิญญาณ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการแพทย์ได้ ทั้งนี้ก็เพื่อตอบสนองความ

ต้องการทางจิตวิญญาณของผู้ป่วย ซึ่งรวมถึงการให้การสนับสนุนทางอารมณ์และจิตใจช่วยให้ผู้ป่วยค้นพบความหมายและจุดประสงค์ในชีวิต และส่งเสริมให้เกิดความหวังและความสงบภายใน นอกจากนี้ศาสนาและจิตวิญญาณยังสามารถช่วยให้ผู้ป่วยรับมือกับความเจ็บป่วย ความเจ็บปวด และความทุกข์ทรมาน และสามารถทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ และปลอดภัยในช่วงเวลาที่ยากลำบาก (Koenig, 2012) ด้วย กล่าวโดยสรุปก็คือ การบูรณาการศาสนาและพัฒนาการด้านจิตวิญญาณให้เข้ากับการดูแลผู้ป่วยนั้น สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านสุขภาพที่ดีขึ้นได้ รวมถึงความพึงพอใจของผู้ป่วยที่เพิ่มขึ้น

จากข้อกล่าวอ้างข้างต้น แม้ว่าหลักการทางจริยธรรมที่เป็นนามธรรมบางประการ เช่น หน้าที่ หรือความสุขของคนส่วนใหญ่ จะสามารถถูกนำมาแทนที่ผลประโยชน์ส่วนตนแห่งปัจเจกชนได้ ผ่านการอ้างอิงถึงความสามารถในการใช้เหตุผล ดังที่ถูกนำมาใช้โดยปรัชญาฆราวาสนิยม แต่อย่างไรก็ตาม หลักการข้อนี้จะทำให้เป็นบรรทัดฐานการพิจารณาที่มองข้ามความสำคัญของจริยธรรมในทางปฏิบัติ และศักยภาพของมนุษย์ในการจะมุ่งมั่นสู่สัจจะธรรมและความยุติธรรม โดยที่หลักการปฏิบัติทางศีลธรรม แม้ว่าในสังคมอารยะเช่นยุโรป ก็ล้วนมีต้นตอที่มาจากศาสนา ดังจะเห็นได้จาก Neuhaus (1994) ซึ่งระบุว่า ค่านิยมทางศีลธรรมดั้งเดิมหลายประการแห่งสังคมตะวันตกยุคการเห็นแจ้ง (enlightenment) นั้น ได้รับการสืบทอดมาจากหลักคำสอนแห่งศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมทางศีลธรรมแห่งชาติตะวันตก นอกเหนือจากอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิมเช่น กรีก และโรมัน ก่อนที่คริสต์ศาสนาจะมีการหยุดชะงักอย่างสมบูรณ์ (complete break) เนื่องจากสาเหตุหลักสองประการ คือ (1) ความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในการก้าวข้ามสงครามศาสนา และ (2) การแพร่กระจายของแนวคิดฆราวาสนิยม ประจวบกับปรัชญามนุษยนิยมและยุคสมัยใหม่ (modernity) นับตั้งแต่นั้นมา สังคมเสรีนิยมสมัยใหม่ ก็ได้พยายามแยกตัวออกจากประเพณีทางศีลธรรมแบบศาสนาคริสต์ ซึ่งพวกเขามองว่าเป็นระบบศีลธรรมที่กดขี่และล้าสมัย โดยได้มีการนำเสนอหลักการที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล ส่วนเหตุผลอื่น ๆ อาจรวมถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับความดั้งเดิมของวรรณกรรมร่วมสมัย (โดยเฉพาะพระคัมภีร์ไบเบิล) หรือข้อพิพาทระหว่างชาติตะวันตกด้วยกันในเรื่องการอ้างสิทธิ์สถาปัตยกรรมและประติมากรรม รวมทั้งการปฏิเสธที่จะพิจารณาสถาปัตยกรรมยุโรปในยุคคลาสสิกว่าเป็นบรรทัดฐานแห่งศิลปะวิทยาการของยุโรป โดยที่ การที่ค่านิยมทางศาสนาคริสต์ถูกลดความสำคัญลงนั้น เป็นตัวชี้วัดว่าค่านิยมเหล่านั้นกำลังถูกบ่อนทำลาย และค่อยๆ หายไปจากสังคมอารยธรรมตะวันตกด้วย

4. จากสมัยใหม่นิยมสู่หลังสมัยใหม่นิยม: ความแตกต่างที่เหมือนกัน

การที่สังคมตะวันตกได้ให้ความสำคัญกับความเจริญก้าวหน้าทางด้านอารยธรรมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานี้ (Nisbet, 1994, หน้า 4) ทำให้อารยธรรมตะวันตกมีความโดดเด่นในเวทีโลกขึ้นมาอีกครั้ง ด้วยการสามารถเข้าสู่ยุคแห่งการเห็นแจ้ง (enlightenment) ก่อนอารยธรรมอื่นๆ ในโลก

อีกทั้ง นอกจากการพยายามครั้งนี้ ทำให้เกิดการกำหนดมาตรฐานการตัดสินทางศีลธรรมให้ขึ้นตรงต่อเหตุผล และความก้าวหน้าทางศีลธรรมบนหลักการแห่งความเป็นเสรีนิยมแล้ว ยังส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้นับในปัจจุบัณให้เชื่อว่า พวกเขา มีความ “เหนือกว่า” ผู้คนในอดีต ซึ่งสามารถประเมินได้จากการประสบความสำเร็จทางการเงิน ความสามารถในการใช้ชีวิตอย่างอิสระ และความก้าวหน้า ในประเด็นนี้จอห์น เกรย์ (John Gray) ได้สาธยายว่า เหตุผลที่ทำให้จักรวรรดินิยม (imperialism) ไม่ได้รับการยอมรับในสังคมสมัยใหม่อีกต่อไปแล้วนั้น ก็เพราะว่าคนสมัยใหม่เชื่อว่า อนาคตย่อมดีกว่าอดีต อีกทั้งแม้แต่นักอนุรักษนิยมเอง ก็ยังคงยึดมั่นในความหวังว่า ความก้าวหน้าคือปรากฏการณ์ที่เป็นไปได้ และเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความกินดีอยู่ดี (well being) ผู้คนทุกยุคทุกสมัย แม้จะมีโศกนาฏกรรม และอาชญากรรมมากมายเกิดขึ้นตลอดประวัติศาสตร์มนุษย์ก็ตาม (Gray, 2013, หน้า 36) และการปฏิเสธถึงวาทกรรมชุดนี้ จึงหมายถึงการต้องจำยอมอยู่กับความสิ้นหวัง (despair) (Gray, 2013, หน้า 9)

แต่ทว่าต่อมา ความเชื่อชุดนี้ก็เป็นที่สาเหตุให้เกิด *คติสัมพัทธภาพทางศีลธรรม* (moral relativism) และเกิดยุคสภาพหลังสมัยใหม่ (post-modernism) อันเป็นยุคที่มุมมองทางศีลธรรมเกิดการแตกหัก เนื่องจากว่าการวินิจฉัยศีลธรรมขึ้นอยู่กับความสามารถในการใช้เหตุผล และความเป็นอิสระจากข้อกำหนดทางศีลธรรมดั้งเดิม ทำให้ค่านิยมเชิงศีลธรรมจึงมีลักษณะที่หลากหลาย อีกทั้งความเป็นเอกภาพ (unity) และมุมมองแห่งค่านิยมที่เป็นสากลถูกลดความสำคัญลง ทำให้เกิดการปฏิเสธกฎเกณฑ์/มาตรฐานทางศีลธรรมที่เป็นกลาง (neutral) ไป พร้อมกับมีการวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาเสรีนิยมโดยนักปรัชญาหลังสมัยใหม่นิยมว่า เป็นเพียงโลกทัศน์อีกใบหนึ่งที่มีเงื่อนไขอันเปราะบางต่อการนำไปสู่สิ่งที่ Gray (1995) เรียกว่า *คติสัมพัทธภาพทางศีลธรรม* (หน้า 145-146) ในแง่นี้ กล่าวได้ว่า ความนิยมในการให้เหตุผลในยุคนี้จึงเป็นเหตุให้เกิดการที่บ่อนทำลายหลักการพื้นฐานของตนเอง ซึ่งแน่นอนว่า ปรากฏการณ์นี้ ย่อมเป็นปรากฏการณ์ที่พบได้ไม่ยากในสังคมตะวันตกร่วมสมัย อีกทั้ง ผลจากการแสวงหาความเจริญก้าวหน้า ยังทำให้มีแนวโน้มที่จะค่อยๆ ขึ้นสู่ความเป็นสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยกลุ่มชนฆราวาสหัวก้าวหน้า (secular progressivists) และประชาธิปไตยเสรีนิยม (liberal democracy) ซึ่งแม้ว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่แสดงให้เห็นถึงจุดสิ้นสุดของวิวัฒนาการทางอุดมการณ์ของมนุษยชาติ และเป็นรูปแบบการปกครองชุดสุดท้ายของสังคมมนุษย์ ที่แพร่กระจายไปทุกสารทิศทั่วโลกในที่สุดสำหรับ Fukuyama (1992) แล้ว ยังเป็นการปกครองอันจะนำไปสู่ความหายนะด้วย ดัง

จะเห็นได้จากวิธีการแพร่กระจายของอุดมการณ์ประชาธิปไตย ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถทำได้โดยผ่านระบบการศึกษา เท่านั้น แต่ยังมีการใช้กำลังอาวุธในยามจำเป็นด้วย ดังจะเห็นได้จากการพยายามส่งเสริมประชาธิปไตยผ่านการแทรกแซงทางทหารในหลายประเทศรวมถึงอัฟกานิสถาน (Gossman, 2022) (และอิรัก) ในขณะที่บางคนอาจจะแย้งว่า การแทรกแซงเหล่านี้สามารถช่วยให้จัดตั้งรัฐบาลประชาธิปไตยได้ เจก เช่น ที่สหรัฐอเมริกาอ้างว่าได้รับการร้องขอจากรัฐบาลท้องถิ่นให้ช่วยปราบปรามขบวนการกบฏรวมถึงแทรกแซงรัฐเหล่านั้นด้วย (Kegley Jr. & Hermann, 1996) แต่ก็มีนักปรัชญา อาทิเช่น นอม ช็อมสกี (Noam Chomsky) และสลาวอย ชิเชก (Slavoj Zizek) ได้วิพากษ์วิจารณ์ในพื้นที่สาธารณะเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ มานานหลายทศวรรษ และได้คัดค้านการแทรกแซงทางทหารของสหรัฐฯ ในอัฟกานิสถานมาเสมอ สำหรับพวกเขาแล้ว การแทรกแซงเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวทางนโยบายที่มีมาอย่างต่อเนื่อง และเป็นการกระทำที่ไม่สามารถนำมาซึ่งสันติภาพมาสู่ภูมิภาคอย่างแท้จริงได้ นักปรัชญาคนอื่น ๆ ที่มีทรรศนะคติในเรื่องนี้เหมือนกันก็คือ คอร์เนล เวสต์ (Cornel West) จูดีธ บัตเลอร์ (Judith Butler) และไมเคิล วอลเซอร์ (Michael Walzer)

ปรากฏการณ์ที่มีการพยายามใช้การเมือง (และเทคโนโลยี) เป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าเสมือนสังคมยูโทเปีย นั้น สะท้อนให้เห็นถึงสังคมจินตนาการร่วมสมัย ที่ถูกนำเสนอผ่านนิยายเรื่อง "Brave New World" ของอัลดัส ฮักซเลย์ (Aldous Huxley) โดยที่ได้บรรยายถึงการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการสังคมแห่งโลกอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ (Huxley, 1932) ทั้งๆ ที่ในอีกแง่หนึ่งนั้น นิยายเรื่องนี้กำลังเสียดสีสังคมยูโทเปีย โดยการส่งสัญญาณเตือนเกี่ยวกับภัยอันตรายแห่งความก้าวหน้าที่ขาดการตรวจสอบ จนกระทั่งว่า ในโลกยุคนี้ระบบการเมืองจะเป็นระบบการเมืองที่ดูเหมือนไม่มีอยู่จริง (Non-existent) เนื่องจากชนชั้นปกครองในโลกยุคนี้ สามารถรักษาอำนาจของพวกเขาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แทนที่จะใช้อุดมการณ์หรือระบบทางการเมืองแบบโลกยุคก่อนหน้า² และศักยภาพของความก้าวหน้าเหล่านี้ที่จะถูกใช้ในการกดขี่และควบคุมบุคคลและสังคมโดยรวม นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการไม่มีการเมืองและเสรีภาพทางการเมืองสามารถนำไปสู่สังคมที่ลดทอนความเป็นมนุษย์ได้ กล่าวโดยสรุป นิยายเรื่องนี้กำลังโจมตีอุดมคติแห่งความเป็นรัฐซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสังคมหรือโลกที่สมบูรณ์แบบในลักษณะที่ว่า รัฐในอุดมคติเช่นนี้ กำลังเผชิญกับความท้าทายและต้องประสพกับ

² ผู้เขียนมองว่า "ความก้าวหน้า" ที่ฮักซเลย์ใช้พรรณานั้น สามารถนำไปผนวกกับความก้าวหน้าในด้านอื่นๆ นอกเหนือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วย ดังนั้น หากพิจารณาว่า การเกิดขึ้นของแนวคิดขบวนการนิยม ให้เป็นความก้าวหน้าด้านความคิดหรืออารยธรรมประการหนึ่งแล้ว แนวคิดขบวนการนิยมจึงต้องถูกนำมาพาดพิงโดย "คำเตือน" ชุดนี้ด้วย สิ่งที่เราสามารถสรุปได้จากคำแถลงนี้ ก็คือ ไม่ว่าเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้ามากเพียงใด โอกาสที่จะเกิดอันตรายก็มีเกิดขึ้นได้เสมอ แต่สิ่งที่เป็นปัญหา ก็คือ เมื่อพูดถึงคำว่า "มนุษยนิยมแบบขบวนการ" ผู้คนมักจะมองข้ามความจริงที่ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็สามารถมีผลกระทบเชิงลบได้ด้วยเช่นกัน

ความฟ่ายแพ้³ ทั้งนี้ สมมุติฐานของฮักซเลย์ มีความสอดคล้องกับผลการสำรวจโดย Pew Research ที่พบว่า ประชาชนทั่วโลกส่วนใหญ่ (52%) ไม่พอใจและสูญเสียความไว้วางใจกับการทำงานของระบบการเมืองของประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (Wike et al., 2019)

ในแง่นี้ หากแนวคิดระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กันกับความก้าวหน้าที่ไร้ขีดจำกัด (limitless progress) ตามหลักคิดของโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) ที่เชื่อมโยงประชาธิปไตยเสรีนิยมและความเป็นไปได้ไร้ขีดจำกัด (limitless possibilists) เข้าด้วยกัน (Garrison, 2013) แล้ว แสดงว่าระบอบประชาธิปไตยจึงต้องถูกคัดค้าน เพราะความเชื่อในความก้าวหน้านั้น เป็น “ภาพลวงตา” ชนิดหนึ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อป้องกันตัวเองจากความเป็นจริงของโลกใบนี้ โดยที่ภาพลวงตาชุดนี้นั้น มีรากฐานมาจากความปรารถนาของมนุษย์ในการควบคุมความแน่นอน ซึ่งทำให้มนุษย์เชื่อว่ามนุษย์สามารถเข้าใจและควบคุมโลกรอบตัวมนุษย์ได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ยังมีโลกอีกใบหนึ่งที่มนุษย์ “ไม่สามารถรู้ได้” (Gray, 2013, หน้า 102) คุณลักษณะการคิดที่ตระหนักว่าเหตุผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่สามารถให้คำตอบทั้งหมดสำหรับคำถามใหญ่ ๆ ของชีวิตนั้น เป็นความคิดที่เต็มใจยอมรับ “เวทย์มนต์ที่ไร้พระเจ้า” (godless mysticism) เป็นทางเลือก (Gray, 2013, หน้า 208)

ตัวอย่างที่แสดงความไม่เห็นด้วยของเกรย์ที่มีต่อแนวคิดความก้าวหน้าที่ไร้ขีดจำกัดของนักคิดขรรวาสนิยมอีกประการหนึ่ง ก็คือ คำแถลงการณ์ของเขาซึ่งเสนอว่า ความเชื่อของคริสเตียนมีความถูกต้องมากกว่าความเชื่อในแบบของขรรวาสนิยม โดยที่คนอย่างนีทเช่ (Nietzsche) ซึ่งปฏิเสธศาสนาคริสต์ ก็ไม่สามารถหนีความต้องการที่จะรอดพ้น (salvation) ได้ อย่างน้อยๆ แม้ว่าเกรย์เองไม่ยอมรับศาสนาคริสต์อย่างเต็มที่ แต่ถ้อยแถลงชุดนี้ก็แสดงให้เห็นว่า เกรย์เชื่อมโยงอิทธิพลของชุดความเชื่อในความรอดพ้นแห่งศาสนาคริสต์เข้าด้วยกันกับวัฒนธรรมและปรัชญาตะวันตกในฐานะแหล่งที่มาหลัก หรือแม้แต่พิธีกรรมศาสนาของชาวกรีกนอกกรีต (pagan Greek) ที่เรียกว่า “การเผาตัวเอง” (self-immolation) (Gray, 2013, หน้า 203) นอกจากนี้ เกรย์ยังอ้างว่าการให้ความพยายามกับการทำให้สังคมมนุษย์ก้าวหน้า มีอิทธิพลต่อการนำมาซึ่งความหายนะในสังคมมนุษย์นับประการ เหตุการณ์รุนแรงในศตวรรษที่ 20 ซึ่งรวมถึงสงครามโลก การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ ความอดอยาก สงครามกลางเมือง หรือรัฐบาลเผด็จการ ดังที่ อาร์เธอร์ โคเอสท์เลอร์ (Arthur Koestler)⁴ ประสบโดยตรงในช่วงสมรภูมิฝรั่งเศสนั้น เป็นตัวอย่างที่สำคัญของเหตุการณ์หายนะที่จำเป็นต้อง

³ กล่าวคือ ฮักซเลย์กำลังเสียดสีให้เห็นว่า *อุดมคติยูโทเปีย* ได้สูญเสียความน่าสนใจและความน่าเชื่อถือไปแล้ว โดยเฉพาะเมื่อต้องเผชิญกับความเป็นจริง (ซึ่งรุนแรงและซับซ้อน) และความล้มเหลวของระบบการเมือง ในการนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

⁴ Arthur Koestler (1905-1983) เป็นนักเขียนลูกครึ่งอังกฤษ-ฮังการี เกิดที่เมืองบูดาเปสต์ และอาศัยในเมืองเวียนนา ประเทศออสเตรีย ก่อนที่จะอพยพไปเมืองปารีสในศตวรรษที่ 1930 เขาเคยทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ในประเทศเยอรมัน เขามีผลงานหนังสือโดดเด่นหลายเล่ม หนึ่งในนั้นคือ "The Scum of the Earth" (1941)

เกิดขึ้น และที่สามารถทำให้ภาพพจน์แห่งอุดมการณ์ความก้าวหน้าต้องค่อยๆ สูญเสียลงไป (Gray, 2013, หน้า 36) ตัวอย่างผลกระทบที่รุนแรงจากการต่อสู้เพื่ออำนาจของชนชั้น “หัวก้าวหน้า” อีกประการหนึ่ง คือ การชำระล้างชาติพันธุ์ด้วยวิธีการขบไล่ หรือสั่งให้ชนกลุ่มน้อยย้ายถิ่นฐาน รวมทั้งการสังหารหมู่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันกับที่ชนชั้นนำต้องการทำลายสถาบันกษัตริย์ในยุโรปและสร้างประเทศใหม่ๆ ในภูมิภาคนี้ ในทรรศนะของเกรย์ ความหายนะที่เกิดขึ้นเฉกเช่น การสังหารหมู่ นั้น ได้รับความเห็นชอบจากนักคิดหัวก้าวหน้า เช่น โจเซฟ ร็ธ (Joseph Roth)⁵ เป็นอย่างดีว่า เป็นก้าวสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยและบรรลุปการตัดสินใจด้วยตนเองในระดับสากลหลังจากก่อร่างสร้างตัวเป็นประเทศใหม่ได้ (Gray, 2013, หน้า 42-43)

5. จากพรวาสนิยมสู่การบูชาตนเอง

แม้ว่าเกรย์เองจะถูกมองว่าเป็นนักคิดหัวก้าวหน้าที่ยึดถือโลกทัศน์พรวาสนิยม แต่ในขณะเดียวกัน เขาก็แสดงออกว่า เขาไม่ได้ตั้งความหวังกับโลกทัศน์ชุดนี้เลย เหตุเพราะ (ก.) ไม่สามารถเข้าใจเอกลักษณ์ความเป็นมนุษย์ได้อย่างถ่องแท้ได้ (ข.) ไม่ได้จัดลำดับคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้เป็นความสำคัญลำดับที่หนึ่ง (ดังนั้น มนุษย์จึงถูกมองว่า มีคุณค่าเทียบเท่ากับบรรดาสรรพสัตว์อื่นๆ) และ (ค.) ปฏิเสธศาสนา ทั้งๆ ที่เอกลักษณ์ความเป็นมนุษย์สามารถเข้าใจได้ก็ต่อเมื่อต้องผ่านการพิจารณาถึงมิติความเร้นลับและศาสนา ดังที่เกรย์อ้างว่า:

“ในปัจจุบันนี้ นักมนุษยนิยมที่อ้างตนว่ายึดมั่นในปรัชญาพรวาสนิยมนั้น เป็นกลุ่มคนที่เฝ้ายันสิ่งเร้นลับ (mysticism) และศาสนา ทั้งๆ ที่ มันเป็นการยากมากที่จะปกป้องหรือแม้แต่จะเข้าใจคุณลักษณะเฉพาะแห่งความเป็นมนุษย์ หากมีการตัดขาดจากกรอบคิดแห่งมิติเหนือธรรมชาติ (transcendence) ในมุมมองของปรัชญาธรรมชาตินิยม (naturalistic view) ซึ่งเป็นมุมมองที่ปฏิเสธการมีอยู่ของผู้สร้างหรือสสาริตะแห่งความเร้นลับ (spiritual realm) แล้ว มนุษย์ไม่ได้รับการยกย่องว่าอยู่เหนือกว่าสรรพสิ่งอื่น หรือมีคุณค่ามากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ แต่อย่างไร อันที่จริงแล้ว มีสรรพสัตว์หลายตัว แต่ละตัวมีความต้องการเป็นของตัวเอง เอกลักษณ์ความเป็นมนุษย์นั้น มีความพิศวง (myth) ที่สืบทอดมาจากศาสนา แต่ทว่า นักมนุษยนิยมได้นำมนุษย์ให้เข้าไปสู่วงจรแห่งวิทยาศาสตร์ไป” (Gray, 2013, หน้า 77-78)

⁵ Joseph Roth (1894-1939) เป็นนักเขียนชาวออสเตรียเชื้อสายยิว เขาได้รับการขนานนามว่าเป็นหนึ่งในนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของศตวรรษที่ 20 งานเขียน "The Bust of the Emperor" (1935) เป็นหนึ่งในผลงานที่โดดเด่นของ Roth ผลงานชิ้นนี้ได้สาธยายให้เห็นถึงความวุ่นวายทางสังคมและการเมืองของยุโรป ระหว่างสงครามและการต่อสู้ของผู้ที่ถูกจับเป็นเชลยสงคราม

แน่นอนว่า ข้อกล่าวอ้างนี้สามารถนำมาพาดพิงถึงกลุ่มมนุษยนิยมในปัจจุบันได้ ไม่ใช่เพียงเพราะความคิดที่ว่าความก้าวหน้าของมนุษย์และการปรับปรุงทางศีลธรรมสามารถทำได้ด้วยผ่านเหตุผลเท่านั้น แต่รวมถึงการที่พวกเขาปฏิเสธศาสนาด้วย อย่างไรก็ตามแนวคิดทั้งสองประเภทนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการอบคิดเชิงวิทยาศาสตร์อีกชุดหนึ่งซึ่งมองว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีวิวัฒนาการด้วยชีววิทยาและจิตวิทยาที่ซับซ้อน

จริงที่ ในสังคมศาสตร์นั้น มีการยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่า มนุษย์สมัยใหม่แตกต่างจากมนุษย์แบบดั้งเดิมในแง่ของความเชื่อและค่านิยม กล่าวคือ มนุษย์สมัยใหม่ให้ความสำคัญและได้รับอิทธิพลมาจากจิตวิทยา มากกว่าความเชื่อทางศาสนาแบบมนุษยยุคก่อน โดยเฉพาะในประเทศที่ประชากรมีรายได้สูง มุมมองนี้ชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากสังคมมีความทันสมัยและอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้ค่านิยมและการจัดลำดับความสำคัญปัจจัยการดำรงชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงด้วย ด้วยความที่ ผู้คนในปัจจุบันมีความสนใจที่จะนับถือศาสนาน้อยลง และให้ความสำคัญกับการแสดงออก รวมทั้งเสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิต นั้นแสดงว่าไม่เพียงแต่ผู้คนมีแนวโน้มที่จะตระหนักถึงคุณค่าแห่งเสรีภาพส่วนบุคคลเท่านั้น แต่ลำดับความสำคัญของความปรารถนาของตนเองให้อยู่เหนือความปรารถนาของผู้อื่นด้วย ดังที่จะเห็นได้ว่า ในสังคมศาสตร์ดั้งเดิมนั้น ความกังวลหลักของผู้คน ก็คือ ความรอดหรือการไถ่บาปทางจิตวิญญาณ ในขณะที่ในสังคมสมัยใหม่นั้น ความกังวลหลักของผู้คนได้เปลี่ยนเป็นความพึงพอใจและความสุขส่วนตัว หรือการรักษาความเป็นปัจเจกนิยม (individualism) ในแง่นี้ ทำให้ปัจเจกนิยมจึงถูกจัดให้เป็นปัจจัยหลักประการหนึ่งที่ใช้สำหรับการพิจารณาศีลธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ค่านิยมและความเชื่อของมนุษย์จะถูกกำหนดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยการพิจารณาชีวิตบุคคลเป็นศูนย์กลาง ข้อเสนอพื้นฐานข้อนี้ ทำให้ศาสนาถูกลดความสำคัญลง และถูกแทนที่ด้วยสาขาวิชาจิตวิทยา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาสนาทดแทนสำหรับคนสมัยใหม่ ด้วยเพราะศาสตร์วิชาจิตวิทยานั้น ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ส่วนบุคคลและการค้นพบตนเอง (Inglehart, 2020) ด้วยเหตุนี้ ทำให้อุตสาหกรรมการบำบัดและการให้คำปรึกษาได้เข้ามามีบทบาทแทนศาสนาในการช่วยให้ผู้คนค้นพบความหมายและศีลธรรมในชีวิต ดังนั้น นักจิตบำบัด (psychologist) จึงสามารถทำหน้าที่เป็นผู้วินิจฉัยได้เสมือนกับนักการศาสนา ปრაกฏการณ์นี้ ทำให้ผู้คนตั้งคำถาม และปฏิเสธแหล่งอำนาจทางศีลธรรมแบบดั้งเดิม จากที่พระเจ้าเคยถูกมองว่า เป็นผู้ที่มีอำนาจทางศีลธรรมสูงสุด กลับกลายเป็นว่า อำนาจในการพิพากษาศีลธรรมในตอนี้ ถูกพิจารณาผ่านความเชื่อส่วนบุคคล (Hunter, 2000, หน้า 147)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าสาขาจิตบำบัด (psychological therapy) สามารถเสนอแผนการพัฒนาคุณธรรมของปัจเจกบุคคลได้ แต่ก็ไม่ได้นำเสนอความสำคัญแห่งคุณค่าทางศีลธรรม หรือตระหนักถึงความซับซ้อนของจิตวิทยา มนุษย์ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของคุณค่าความเป็นมนุษย์ ด้วยเหตุนี้ ฮันเตอร์จึงได้

วิพากษ์วิจารณ์การใช้จิตบำบัดในการจัดการกับปัญหาทางจิตว่า เป็นวิธีการที่มักจะปฏิเสธความคิดที่ว่า ยังมีวาระทางศีลธรรมที่สำคัญเฉพาะที่ควรค่าแก่การส่งต่อไปยังคนรุ่นต่อไป (Hunter, 2000, หน้า 11) โดยที่วิธีการที่จิตวิทยาสมัยใหม่นำมาใช้ศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกภาพมนุษย์ว่า “ไม่ได้อยู่ในกรอบแห่งจริยธรรม” นั้น สามารถถูกนำเสนอออกมาผ่านปรากฏการณ์ที่จิตวิทยาสมัยใหม่ได้ปรับเปลี่ยนกรอบคิดความเป็นพฤติกรรม (character) ด้วยคำว่า “บุคลิกภาพ” (personality) วิธีการนี้ทำให้มิติด้านศีลธรรมถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล (neutral) ซึ่งแตกต่างไปจากกรอบคิดเดิมที่มีการพิจารณามิตินี้ด้านจริยธรรมและศีลธรรมรวมเข้าไปอยู่ในกรอบคิดแห่งความเป็นพฤติกรรมด้วย (Hunter, 2000, หน้า 214-216) ปรากฏการณ์ที่มีการจัดลำดับความสำคัญแห่งความปรารถนาของแต่ละบุคคลไว้เหนือสิ่งอื่นใดนั้น ถูกเรียกกันในโลกคริสเตียนว่าเป็น “ลัทธิ(บูชา)ตัวเอง” (the cult of the self) หรือหมายถึง วัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระส่วนบุคคลและการเติมเต็มความต้องการของตนเอง เนื่องจากแนวคิดนี้สามารถถูกพิจารณาให้เป็น “อาการหลงตัวเอง” (narcissism) ดังนั้น แนวคิดชุดนี้ จึงเป็นปฏิปักษ์กับกรอบคิดเทวนิยมในแบบของคริสต์ศาสนา ทำให้ศาสนาคริสต์จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรับมือกับปรากฏการณ์นี้ เจกเซน การ จัดให้มี “ชุมชนผู้ศรัทธาหัวรุนแรง” (radical community) ขึ้นมา ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ มุ่งเน้นไปที่การนำเอา ระบบการปกครองแห่งพระเจ้ามาประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง โดยที่ไม่มีการล้มล้างระเบียบทางการเมืองที่มีอยู่เดิม หรือปรับเปลี่ยนนิกายคริสเตียนนอกกรี๊ดให้เป็นออร์โธดอกซ์ วิธีการนี้เป็น “ทางออกเดียวที่เป็นไปได้” เพื่อให้คริสต์ศาสนาสามารถรับมือกับปัจเจกนิยมสุดโต่งได้ (Stafford, 2013)

6. เสรีนิยมที่ไร้ความเสรี

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถนำมาเป็นแรงสนับสนุนให้เกิดเสรีนิยมและปัจเจกนิยม ก็คือ ความพยายามในการรื้อถอนโครงสร้างอำนาจทุกรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นในกฎหมาย ครอบครัว หรือห้องเรียน โดยที่มีเหตุผลเพื่อต้องการปกป้องรักษาความเป็นเสรีนิยมจากการถูกควบคุมโดยสังคม โดยที่นักคิดร่วมสมัยที่กังวลถึงปัญหานี้ ก็คือ ซีโอดอร์ อาดอร์โน (Theodore Adorno)⁶ ต่อความคิดที่ว่า ในสังคมสมัยใหม่นั้น ปัจเจกชนได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมมวลชน (mass culture) ไปแล้ว ทำให้ต้องสูญเสียความเป็นปัจเจกบุคคลลง และส่งผลกระทบต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของมวลชน อันจะนำมาซึ่งความอ่อนไหวต่อการจัดการและควบคุมโดยกองกำลังที่มีอำนาจ เช่น รัฐบาล หรือ นายทุน การพยายามดังกล่าว ทำให้อาดอร์โนถูกมองว่ามีจุดยืนเชิงลบต่อระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งไม่สนับสนุนให้ชนชั้นสูง (Elitism) หรือผู้มีความสามารถมากกว่าคนอื่นได้รับอำนาจเหนือผู้อื่น อนึ่งการที่เขานำเสนอทฤษฎีวิพากษ์ขึ้น ก็เพื่อ

⁶ เกิดในปี 1903 และเสียชีวิตในปี 1969 เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน และเป็นหนึ่งในสมาชิกคนสำคัญของสำนักแฟรงเฟิร์ต (Frankfurt School) ผู้มีความเชี่ยวชาญเรื่องทฤษฎีวิพากษ์

ต้องการปฏิรูปสังคม โดยอาศัยการพิจารณาโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำลังครอบงำและกดขี่มาอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ดี อาดอร์โนเองก็ยังยอมรับว่า เพื่อให้บรรลุการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในบางสถานการณ์นั้น ความเป็นอิสระของแต่ละบุคคล (ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญแห่งปัจเจกนิยม) จำเป็นที่จะต้องถูกละเว้น และพึ่งพาทรงกำลังภายนอก (Heteronomous Authority) หรือชนชั้นสูง (elites) (Au, 2019) กล่าวโดยสรุป ก็คือ อาดอร์โน กำลังเสนอว่า แม้ว่าธาตุแท้ของมนุษย์มีความอิสระเสรี แต่เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหลีกเลี่ยงอิทธิพลเชิงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองได้ ดังนั้น มนุษย์จึงไม่มีความอิสระอย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การที่มนุษย์ถูกจำกัดหรือกดขี่ในรูปแบบต่างๆ เช่น จากการแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม หรือการครอบงำทางการเมือง ซึ่งกำลังบดบังไม่ให้มนุษย์ตระหนักถึงศักยภาพของพวกเขาอย่างเต็มที่ในฐานะสิ่งมีชีวิตที่ควรค่าแก่การได้รับความอิสระนั้น ก็ควรจะต้องได้รับการพิจารณาว่าเป็น “ธาตุแท้ของมนุษย์” ด้วย

อย่างไรก็ตาม ไซว่าอาดอร์โนหักห้ามไม่ให้สร้างข้อถกเถียงใดๆ เกี่ยวกับโครงสร้างเชิงอำนาจ และให้ยอมจำนนกับโชคชะตาที่มีอยู่อย่างสิ้นเชิง เพราะมิเช่นนั้นแล้วจะเป็นการทำให้ทฤษฎีวิพากษ์ที่เขาคิดค้นขึ้นนั้น เกิดความสูญเปล่า ในทางกลับกัน อาดอร์โนเพียงแต่ให้ยอมรับว่า การเคลื่อนไหวในการได้มาซึ่งเสรีภาพส่วนบุคคลนั้น เกิดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดทางสังคม ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ เปรียบเปรยได้กับสถานการณ์ที่ว่า แม้ว่าคนๆ หนึ่ง ไม่เคยต้องถูกพิพากษาในชั้นศาลเลย แต่ด้วยการที่เขาจำต้องอยู่ในสังคม เขา “ยอมตกเป็นจำเลยสังคมและถูกพิพากษาไม่มากก็น้อย” หรือที่ ฌอง ฌากส์ รูสโซ (Jean Jacques Rousseau) กล่าวว่า “แม้ว่ามนุษย์เกิดมาอย่างเสรี แต่ทุกที่กลับเต็มไปด้วยโซ่ตรวนแห่งพันธนาการ” (พาฝัน นนอแก้ว, 2022)

7. การตัดสินใจศีลธรรมที่ไม่คำนึงถึงเจตจำนงเสรี

มีการถกเถียงกันในสาขาคุณธรรมศึกษาว่าด้วยความรับผิดชอบจากการกระทำของปัจเจกชนแต่ละคนในลักษณะที่ว่า การกระทำเป็นผลมาจากการเลือกตัดสินใจโดยตัวปัจเจกบุคคลเองอย่างอิสระหรือเป็นเพราะอิทธิพลที่เขาเองไม่สามารถควบคุมได้?

กรอบคิดแห่งเจตจำนงเสรี (freewill) ซึ่งกำหนดว่า บุคคลที่มีสติสัมปชัญญะปกติทุกคน สามารถเลือกที่จะกระทำสิ่งใดๆ ได้โดยเสรี และปราศจากการถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าโดย “สาเหตุก่อนหน้า” (prior cause) นับว่าเป็นกรอบคิดที่มีความเป็นไปได้มากในการถูกประยุกต์นำไปใช้โดยนักมนุษยนิยมแบบฆราวาส เหตุเพราะการปฏิเสธสาเหตุก่อนหน้า หมายถึงการปฏิเสธพระเจ้าด้วย

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาความเห็นของนักจิตวิทยาอเมริกันแซม ฮาร์ริส (Sam Harris) ซึ่งเสนอว่า มนุษย์ไม่สามารถควบคุมความคิดและการกระทำของพวกเขาเองได้ พร้อมกับที่ฮาร์ริสได้สนับสนุนการกระทำของอาชญากรที่ชื่อเฮเยส (Hayes) และโคมิซาร์เยฟสกี (Komisarjevsky) (Harris, 2012, หน้า 13) แล้ว เราจะพบว่า การที่นักมนุษยนิยมแบบฆราวาสจะรับเอากรอบคิดเทวลิต (determinism) นั้น ก็มีความสมเหตุสมผลอยู่ไม่น้อย อีกทั้งยังมีความคล้ายกับจุดยืนของผู้ที่ยึดถือทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Darwinism) ด้วย ซึ่งเชื่อว่า เหตุการณ์ทั้งหมด (รวมถึงพฤติกรรมของมนุษย์) ต่างก็ล้วน “ถูกกำหนด” มาแล้วโดยกระบวนการตัดแต่งทางพันธุกรรม (genetic makeup) และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ในแง่นี้ มนุษย์จึงถูกมองว่าเป็นเพียงผลผลิตที่ได้มาจากวิวัฒนาการทางชีวภาพเท่านั้น หรือที่สตีเฟน เคฟ (Stephen Cave) เรียกว่า “มรดกทางชีวภาพ” (biological inheritance) ดังความว่า: “พฤติกรรมมนุษย์เป็นหนึ่งในเซลล์ประสาทที่ประทุขึ้น (neurons firing) อันเป็นสาเหตุให้เซลล์ประสาทอื่นๆ ก่อตัวขึ้นด้วย ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความคิดและการกระทำ ในห่วงโซ่ที่เชื่อมต่อกันไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (unbroken chain)” ด้วยเหตุที่ ความเชื่อในเจตจำนงเสรีของมนุษย์มีความขัดแย้งกับทฤษฎีของดาร์วิน ดังนั้น เจตจำนงเสรีจึงไม่มีอยู่จริง (Cave, 2016) โดยที่ในที่สุดแล้ว ความเชื่อดังกล่าวนี้นำไปสู่ความเชื่ออีกชุดหนึ่งด้วยโครงสร้างที่ว่า:

- ก. ทุกสิ่งอย่างในจักรวาลนี้ ล้วนถูกกำหนดไว้แล้ว (เช่น โดยพระเจ้า)
- ข. ดังนั้น มนุษย์ไม่สามารถกำหนดชะตากรรมตัวเอง หรือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติต่างๆ ได้อีก
- ค. นั่นหมายความว่า การที่คนคนหนึ่งทำความผิด นั่นก็เป็นเพราะได้ถูกกำหนดไว้แล้ว (โดยพระเจ้า)
- ง. ดังนั้น มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ตามที่ต้องการโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ
- จ. ดังนั้น จึงเป็นการไม่สมควรที่มนุษย์ต้องอยู่ภายใต้การถูกบีบบังคับโดยอำนาจ (เช่น ที่มาจากพระเจ้า) ซึ่งอาจจะส่งผลให้ทำความดีหรือห้ามปรามความชั่วด้วย

สิ่งที่เคฟเสนอมาข้างต้น นอกจากจะทำให้เห็นว่าดาร์วินเชื่อในเทวลิตแล้ว ยังทำให้เห็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เทวลิตในโลกทัศน์ของเทวนิยมแตกต่างไปจากเทวลิตในโลกทัศน์แห่งมนุษยนิยมฆราวาสด้วย กล่าวคือ ในขณะที่ในโลกทัศน์แห่งเทวนิยม ผู้ที่กำหนดเทวลิต คือ พระเจ้า แต่เทวลิตในโลกทัศน์ของมนุษยนิยมฆราวาสนั้น ถูกกำหนดด้วยวิวัฒนาการทางธรรมชาติ ดังที่จะเห็นได้จากการที่ดาร์วินยอมรับว่า โอกาสในการได้รับการคัดเลือกโดยธรรมชาตินั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งการสุ่มเลือก (randomization) อันเป็นผลให้เกิดการแปรผัน (variation) ทางสปีชีส์ที่มีลักษณะหลากหลาย โดยที่สปีชีส์ ที่คู่ควรเท่านั้น ที่สามารถอยู่รอดและสืบพันธุ์ได้ ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวนี้ ต้องอาศัยแรงขับเคลื่อนชนิดหนึ่ง ที่ทำหน้าที่ในการสั่งการและกำหนดทิศทาง (direction) เพื่อกำจัดสารัตถะที่ด้อยกว่า (elimination of the inferior) (Mayr, 2009) กระนั้นก็ดี ผู้ที่สนับสนุนเจตจำนงเสรี ตอบโต้กรอบคิดเทวลิตว่า เป็นกรอบคิดที่ด้อยค่าความสามารถของมนุษย์ในการให้เหตุผลและวินิจฉัย เหตุเพราะเป็นกระบวนการที่ยังรากมาจาก

แรงขับเคลื่อนที่ถูกกำหนดมาก่อนแล้วล่วงหน้า กล่าวคือ หากการตัดสินใจเลือกกระทำของมนุษย์ ถูกกำหนดโดยพลัง (เหนือธรรมชาติบางอย่าง) ไว้ล่วงหน้าแล้ว ดังนั้น ความสามารถในการให้เหตุผลและตัดสินใจของมนุษย์ จึงไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของความคิดที่มีเหตุผลอย่างแท้จริง ยกตัวอย่างเช่น การที่คนๆ หนึ่งตัดสินใจเรียนแพทย์แทนที่เรียนกฎหมายนั้น อาจไม่ได้เป็นผลที่เกิดจากการพิจารณาอย่างมีเหตุผล เช่น เป็นเพราะความชอบส่วนตัวในวิทยาศาสตร์ หรือความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ในทางกลับกัน การตัดสินใจในครั้งนี้ เป็นผลมาจากการถูกกำหนดโดยแรงผลักดันอื่นๆ เช่น บังคับทางพันธุกรรม อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ที่ผ่านมา แน่หนอนว่า กรอบคิดชุดนี้ ได้ทำลายกรอบคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับความสามารถของมนุษย์ ในการให้เหตุผล ซึ่งหมายถึง การทำลายปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาสด้วย

8. จิตวิทยาและการวินิจฉัยเชิงศีลธรรมโดยอาศัยเทวลีขิต

การประยุกต์ใช้หลักการเทวลีขิตในการวินิจฉัยการกระทำของมนุษย์ สอดคล้องกับความเห็นของฮาร์ริส ซึ่งนอกจากปฏิเสธการมีอยู่ของเจตจำนงเสรีแล้ว ฮาร์ริสยังตัดสินถามมนุษย์ว่า ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าหุ่นเชิดทางชีวเคมี (biochemical puppet) (Harris, 2012, หน้า 75 และ 83) เพียงเท่านั้นยังไม่พอ เทวลีขิตยังถูกนำมาประยุกต์ใช้ในสาขาวิชาจิตวิทยาด้วย และทำให้กฎเกณฑ์หรือมาตรฐานแบบดั้งเดิมต้องเปลี่ยนไป ดังจะเห็นได้ว่า จิตวิทยาได้วินิจฉัยอาชญากรว่าเป็นเหยื่อแห่งความผิดปกติ ไม่ว่าจะจะเป็นความผิดปกติทางร่างกาย สภาพเศรษฐกิจ หรือสังคม⁷ ดังที่จะเห็นได้ว่า มีการใช้คำว่าอาชญากรรม (crimes) เปลี่ยนเป็นความผิดปกติทางจิต (psychological disorders) หรือเรียกอาชญากรว่าเป็นผู้ที่ประพฤติตนเสมือนอาชญากร แม้ว่าข้อกล่าวอ้างที่ว่าอาชญากรรมมีสาเหตุมาจากความเจ็บป่วยทางจิต ไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากผลการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ แต่การที่ผู้คนเกิดความเชื่อว่า คนที่มีอาการป่วยทางจิตมีแนวโน้มที่จะกระทำความรุนแรงและความก้าวร้าวได้ (Ghiasi, Azhar, & Singh, 2023) และการที่การกระทำความผิดทางอาญามีความเชื่อมโยงกับผู้ป่วยจิตเวชขั้นร้ายแรง (Matcheswalla & De Sousa, 2015) หรือการพยายามให้การรักษาพฤติกรรมอาชญากรรมให้หายขาดโดยการบำบัดสุขภาพจิตนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้คนค่อยๆ เห็นด้วยกับการวินิจฉัยทางจิตวิทยาข้างต้น โดยที่หนึ่งในบรรดาผู้ที่ให้การสนับสนุนเรื่องนี้ ก็คือ โยฮัน ฮารี (Johann Hari) ซึ่งให้ความสำคัญกับการนำผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการติดยาเสพติดมาฟื้นฟูบำบัดแทนการลงโทษ และเปลี่ยนแนวทางการวินิจฉัยผ่านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จากเดิมเป็นแนวทางที่เน้นการลงโทษไปสู่แนวทางที่เน้นการเห็นอกเห็นใจ ดังจะเห็นได้จากถ้อยแถลงบางส่วนในหนังสือของเขา ความว่า:

⁷ ในจิตวิทยา คำว่าอาชญากรต้นแบบ (Criminogenic) สามารถนำไปประยุกต์ใช้อธิบายข้อกล่าวอ้างที่ว่า บุคคลหนึ่งไม่ได้เป็นอาชญากรมาตั้งแต่เกิด แต่อิทธิพลของสภาพแวดล้อมต่างหากที่ทำให้เขาเป็น

“สิ่งที่ตรงกันข้ามกับการเสพติดไม่ใช่ความเจียมขีมิ (sobriety) แต่ คือ การเชื่อมต่อ(connection) และสังคมของเราทั้งหมด ซึ่งเป็นกลไกทางเศรษฐกิจ ก็ได้อุทิศตนแล้ว เพื่อให้แน่ใจว่าเราไม่ได้อยู่คนเดียว” (Hari, 2019, หน้า 303) ...“ยิ่งคุณกดดัน (repress) ใครสักคนมากเท่าไร พฤติกรรมของพวกเขา ก็จะแย่งแทนที่ปัญหาการติดยาเสพติดก็เช่นกัน ประเทศที่นำระบบการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดด้วยความเห็นอกเห็นใจ และให้การสนับสนุนพวกเขา ต่างก็ให้เห็นแล้วว่า อัตราการติดยาเสพติดในประเทศพวกเขาลดลง” ...“เรามักจะมีปัญหาเสพติดเสมอ แต่เรามีแนวทางให้เลือก (2 แนวทาง) ระหว่าง (1) แนวทางที่จะทำให้เรามีปัญหาเหล่านั้นมากขึ้นและ (2) แนวทางที่จะทำให้เรามีปัญหาเหล่านั้นน้อยลง นั่นทำให้เราต้องหยุดคิดถึงการลงโทษและการบำบัดในแง่แห่งความเป็นขาวกับดำ (black-and-white) แต่ให้คิดถึงสิ่งที่เราสามารถทำให้สังคมมีความเจ็บปวดและความอับอายในการเป็นมนุษย์น้อยลง” (Hari, 2019, หน้า 336)

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่เราสามารถสังเกตได้จากปรากฏการณ์ในปัจจุบัน และถือได้ว่าเป็นผลกระทบทางอ้อมจากการพยายามดังกล่าว ก็คือ ผู้คนจะไม่รับผิดชอบต่อการกระทำของพวกเขาอีกต่อไปแล้ว ในฐานะปัจจัยที่เอื้อต่อการเป็นปัญหาทางศีลธรรมและสังคม เจกเช่นที่ในสหรัฐอเมริกา ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมประเภทนี้ ได้นำไปสู่รูปแบบพฤติกรรมที่รุนแรง เช่น การกราดยิง การเหยียดเชื้อชาติ ความอยุติธรรมทางสังคม การปลุกระดมการก่อโจทก์และแนวความคิดความเป็นเลิศของคนผิวขาว (Mintz, 2021) ในทำนองเดียวกัน มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ ในลักษณะที่แนวคิดเรื่องความดีความงาม (เช่น ความเป็นเลิศทางศีลธรรม) และความชั่ว (เช่น พฤติกรรมที่ผิดศีลธรรม) นั้น ถูกกำหนดขึ้นโดยอาศัยความเกี่ยวข้องกันกับประเด็นด้านสุขภาพ ดังเช่นที่ในช่วงการระบาดของโควิด 19 ที่ผ่านมา พฤติกรรมที่ถูกมองว่ามีส่วนช่วยด้านสาธารณสุข เช่น การสวมหน้ากาก หรือการฉีดวัคซีน ถูกพิจารณาให้เป็นความดี ในขณะที่พฤติกรรมที่ถูกมองว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน เช่น การปฏิเสธที่จะสวมหน้ากาก หรือปฏิเสธการฉีดวัคซีนนั้น ถือเป็นความชั่วร้าย (Taylor & Asmundson, 2021)

นอกจากนี้ การใช้คำว่า “การเสพติด” (addiction) และ “บุคลิกภาพเสพติด” (addictive personality) เพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสพติดนั้น ได้รับความนิยมขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าพฤติกรรมเสพติดในลักษณะนี้จะนำไปสู่อาชญากรรมก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ ไม่ได้ส่งผลทำให้กรอบคิดแห่งความมีวินัยและการควบคุมตนเอง (self-control) ต้องสูญเสียแก่นแท้ลงเท่านั้น แต่ยังคงสร้างความเชื่อที่ว่า พฤติกรรมเสพติดเหล่านี้เป็นเพียงโรคชนิดหนึ่ง หรือที่ร้ายแรงไปกว่านั้น จะเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมดังกล่าวอีกด้วย ดังเช่น การติดกัญชา หรือการติดสุรา มักจะถูกนำมาอ้างเพื่อแสดงความจำเป็นในการบริโภคยาเสพติดหรือสุราเพื่อใช้รักษาภาวะซึมเศร้า หรือติดพนันเนื่องจากความสิ้นหวังทางการเงิน ติดวิดีโอเพื่อต้องการหลบหนีความวุ่นวายของสังคม หรืออาการใคร่ไม่รู้ลืม (hypersexuality) มักเป็นสาเหตุมาจากปัญหาทางสุขภาพจิตและร่างกายของตัวบุคคล หรือติดช่วยตัวเอง (masturbation addiction) เพราะประสบการณ์การถูกล่วงละเมิด

ทางเพศในอดีต เป็นต้น ความเชื่อชุดนี้ ได้รับการสนับสนุนจากจิตบำบัด (therapeutic psychology) ซึ่งมอง อาชญากรและผู้ติดยาเสพติดว่า เป็นผู้อ่อนแอและจำเป็นต้องได้รับการรักษาแทนที่จะต้องรับผิดชอบต่อการ กระทำ ในทางกลับกัน ความเชื่อชุดนี้ ยังแสดงให้เห็นว่า บุคคลพวกนี้มีความเปราะบางและขาด ความสามารถในการควบคุมตัวเอง (Villines & Gepp, 2022)

9. ความสัมพันธ์ของชาร์ลส์ ดาร์วินกับวัตถุนิยมและสังคมวิทยุนิยม

ผู้ที่นำแนวคิดของดาร์วินเรื่อง “การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุด” มาประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมมนุษย์ใน ฐานะทฤษฎีดาร์วินเชิงสังคม (Social Darwinism) พร้อมด้วยคำแนะนำว่า การแข่งขันระหว่างเผ่าพันธุ์ (competition among species) ควรรวมถึงการแข่งขันระหว่างเผ่าพันธุ์มนุษย์ด้วยกันด้วยนั้น ก็คือ เฮอร์ เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) แน่นอนว่า ทฤษฎีนี้ได้สร้างคณาการที่มีลักษณะโดดเด่นมากมายมาสู่ ศาสตร์วิชาชีววิทยา รวมถึงสัพพันธุศาสตร์ (Eugenics) แต่ในทางตรงกันข้าม ก็ยังนำมาซึ่งการสร้าง ความชอบธรรมให้กับการเหยียดเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติ ผ่านกรอบคิดการเหยียดเชื้อชาติเชิง วิทยาศาสตร์ (scientific racism) ด้วยเหตุนี้ จึงมีการแนะนำว่า สาขาชีววิทยาต้องยอมรับและแก้ไขอดีตการ เหยียดเชื้อชาติ ด้วยเหตุผลแห่งการหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Keay, 2022) ดังจะเห็นได้ว่า นอกจากการรับเอาทฤษฎีและปฏิเสธเจตจำนงเสรี เป็นสาเหตุแห่งการต้องสูญเสียความสำคัญแห่งแนวคิด พื้นฐานอื่นๆ ลงด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม บุคลิกภาพ มารยาท เจตจำนง มโนธรรม หรือแม้กระทั่ง คุณธรรมแล้ว ยังนำไปสู่นโยบายและวิธีการปฏิบัติที่กดขี่และขมเหง แจกเช่น ที่กระบวนการเคลื่อนไหวของ นาซีเยอรมนี (German Nazi) กดขี่ข่มเหงชาวยิว หรือที่รัฐอิสราเอลกดขี่ข่มเหงชาวปาเลสไตน์ในปัจจุบันนี้ ด้วย ในประเด็นนี้ เราสามารถกล่าวอ้างได้ว่า ฮิตเลอร์ยอมรับทฤษฎีของชาร์ลส์ ดาร์วิน อย่างไรก็ดี โรเบิร์ต ริชาร์ดส์ (Robert Richards) ได้แย้งว่า แม้ว่าฮิตเลอร์จะเชื่อในลำดับชั้นของเผ่าพันธุ์ (hierarchy of race) แต่ เขาก็ปฏิเสธทฤษฎีการสืบเชื้อสายของดาร์วินอย่างชัดเจน โดยจะเห็นได้จากการที่เขาไม่ยอมรับว่า บรรพ บุรุษของชาวอารยันมีหน้าตาคล้ายคลึงคลากับลิง และฮิตเลอร์ก็มักจะนำศาสนามาอ้าง เพื่อสร้าง ความชอบธรรมให้กับแนวคิดเหยียดเชื้อชาติของเขาด้วย ซึ่งมักขัดแย้งกับทฤษฎีดาร์วิน ด้วยเหตุนี้ ริชาร์ดส์ จึงมองว่า การที่ขบวนการนาซีออกมาอ้างความชอบธรรมต่อการสังหารหมู่ว่าเป็นคณาการต่อ ความก้าวหน้าของมนุษยชาติ (ตามที่ฮิตเลอร์สันนิษฐาน) แม้ว่าเป็นสิ่งที่น่าตำหนิทางศีลธรรมโดยสิ้นเชิงนั้น เป็นผลมาจากอิทธิพลความเชื่อทางศาสนามากกว่า (Richards, 2013, หน้า 192-242)

อย่างไรก็ดี แนวคิดในการเสริมสร้างมาตรฐานทางพันธุกรรมของมนุษยชาติโดยการคัดเลือกเผ่าพันธุ์ (selective breeding) ซึ่งรวมถึงความเชื่อที่ว่า การสังหารหมู่อาจถือได้ว่าเป็นการสรรเสริญทางศีลธรรม หรือ เป็นการก้าวไปสู่ความก้าวหน้าของมนุษย์อีกระดับหนึ่งนั้น ไม่ได้เป็นคุณลักษณะเฉพาะของประเทศเยอรมนี

หรือคุณลักษณะที่ผิดปกติของอุดมการณ์นาซีเพียงเท่านั้น แต่ปรากฏพบในอเมริกา (และส่วนอื่น ๆ ในทวีปยุโรป) ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองอีกด้วย ดังที่ มีการระบุว่าแนวคิดของสุพันธุศาสตร์นั้น พบในประเทศอังกฤษในศตวรรษที่ 19 และถูกนำมาใช้ผ่านการบังคับใช้กฎหมายการทำหมัน (sterilization laws) ในหลายมลรัฐของประเทศอเมริกาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 (Anomaly, 2022)

ผลกระทบอีกประการหนึ่งที่ทฤษฎีดาร์วินมีต่อมุมมองทางศีลธรรม ก็คือ แนวโน้มที่จะให้ความช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจ (altruism) กันระหว่างบุคคลผู้ที่มีถิ่นเหมือนกันเท่านั้น ซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยคำสั่งทางพันธุกรรม (genetic imperatives) หรือการสืบพันธุ์ แทนสามัญสำนึกทางศีลธรรม ผ่านทฤษฎีการเลือกญาติ (kin selection) (Higham, 2022) กรอบคิดชุดนี้ มีนัยในแง่ที่ว่า ไม่มีเหตุผลใดๆ ที่เราจะต้องมีส่วนร่วมในการเสียสละตนเอง หรือทำตัวเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อีกทั้ง นอกจากทำให้เกิดความยุ่งยากในการอธิบายถึงเหตุผลของความสมควรกระทำในทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นมากกว่าตัวเราเองแล้ว กรอบคิดชุดนี้ ยังบ่อนทำลายความเป็นไปได้ที่มนุษย์จะแสดงออกถึงพฤติกรรมทางศีลธรรมที่แท้จริงด้วย

จริงอยู่ที่ มีการถกเถียงกันระหว่างปรัชญาและจิตวิทยาว่าด้วยพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจ โดยที่ปรัชญามองว่า พฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจ ไม่สามารถถูกอธิบายอย่างต่อแท้โดยอาศัยพันธุศาสตร์เพียงอย่างเดียวได้ ในขณะที่จิตวิทยามองว่า พันธุศาสตร์มีบทบาทอย่างมากในการกำหนดแนวโน้มพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยอาศัยมาตรฐานทางจริยธรรมที่ถูกหล่อหลอมโดยวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และเข้าใจในการปฏิบัติทางจริยธรรม (FitzPatrick, 2017)

มุมมองชุดนี้ของจิตวิทยา มีความสอดคล้องกับมุมมองที่ว่า สามัญสำนึกทางศีลธรรมของมนุษย์ไม่ได้เป็นผลมาจากแหล่งที่มาอันศักดิ์สิทธิ์ (หรือ พระเจ้า) แต่เป็นการปรับตัวเชิงวิวัฒนาการที่หลอกหลอน (Deception) ให้มนุษย์คิดว่ากำลังทำตัวมีคุณธรรม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ พฤติกรรมทางศีลธรรมของมนุษย์เกิดจากการเสแสร้งทางชีววิทยา แทนที่จะเป็นผลิตภัณฑ์ของมาตรฐานทางศีลธรรมแบบปรวิสัย (The Institute of Art and Ideas, 2019) ในแง่นี้ จึงกล่าวได้ว่า ความแตกต่างระหว่างนักจิตวิทยา (วิวัฒนาการ) และนักปรัชญา ก็คือ นักปรัชญาสามารถนำเสนอเหตุผลในการยอมรับมาตรฐานทางศีลธรรมได้ ในขณะที่นักจิตวิทยาจะให้ความสำคัญกับการอธิบายต้นกำเนิดและกลไกของศีลธรรม

อย่างไรก็ดี คุณสมบัติข้อนี้ของนักจิตวิทยา นับว่าเป็นปัญหาให้กับการวินิจฉัยมาตรฐานทางศีลธรรมสำหรับปรัชญาอย่างมาก เหตุเพราะหากรากฐานของศีลธรรมตั้งอยู่บนการหลอกหลอนแล้ว ดังนั้นรากฐานแห่งจริยธรรมจึงไม่มีอยู่จริง และข้อกล่าวอ้างที่ว่า ศีลธรรมเป็นภาพลวงตานั้น อาจจะถูกตีความได้ว่าเป็นการชี้หน้ากรอบคิดที่มองว่า ความถูกผิดและบุญบาปไม่มีอยู่จริง หรือที่ Krellenstein (2017) เรียกว่า

ศีลธรรมสูญนิยม (moral nihilism) ก็ได้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการเกิดปรากฏการณ์ที่ผู้คนหยุดไม่ยึดถือในหลักการทางศีลธรรม และการเกิดสภาพสังคมที่ไร้ฉันทามติในการตัดสินทางศีลธรรม หรืออนาธิปไตยทางศีลธรรม (moral anarchy) ในที่สุด

นอกจากนี้ ทฤษฎีดาร์วิน ยังถูกวิพากษ์วิจารณ์โดย Pinker (2002)^๘ ผู้ซึ่งเชื่อมโยงกรอบคิดแห่งกระดานชนวนที่ว่างเปล่า (blank slate) ให้เข้ากับการบ่อนทำลายความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ และนำเสนอมุมมองที่ว่า หลักการที่กำหนดว่ามนุษย์เกิดมาในสภาพกระดานชนวนที่ว่างเปล่าโดยปราศจากแนวโน้มใดๆ โดยธรรมชาติ (natural tendency) นั้น เป็นหลักการที่บิดเบือน ผ่านข้อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างธรรมชาติความเป็นมนุษย์กับเครื่องจักรเอาไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ เช่น จุดประสงค์แห่งการดำรงอยู่ หรือคุณสมบัติแห่งการมีสิทธิในการเลือก (choice) หรือความรับผิดชอบ (หน้า 10) สัมพันธ์กับข้อคัดค้านของ คอรัเนล เวสท์ ที่มีต่อทฤษฎีดาร์วินว่า สิ่งที่ทำให้มนุษย์มีคุณสมบัติที่แตกต่างไปจากสัตว์ ก็คือ มนุษย์มีความสามารถพิเศษในการสร้างสรรค์ จินตนาการ และสิทธิเสรีภาพทางศีลธรรม รวมทั้งความหวังในการใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและเติมเต็มในโลกที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและไม่เป็นธรรม และความใฝ่ฝันถึงโลกที่ดีกว่า (Mendieta, 2017)

พร้อมกันนี้ Pinker (2002) ยังได้เตือนให้ตระหนักถึงการนำหลักการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาธรรมชาติความเป็นมนุษย์ว่า ข้อค้นพบทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม คุณลักษณะ และแนวโน้มของมนุษย์นั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการประเมินพิจารณาและไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยข้อเท็จจริงสองประการที่ว่า (ก.) ยีนของมนุษย์ไม่ได้นำมาซึ่งรูปแบบพฤติกรรมโดยธรรมชาติแก่มนุษย์ หรือ (ข.) สมอของมนุษย์มีความยืดหยุ่นมากจนสามารถเรียนรู้และทำเกือบทุกอย่างได้นั้น ยังมีข้อคำถามอยู่มาก รวมถึงการค้นพบจำนวนยีนในโครงการจีโนมมนุษย์ (human genome project) ด้วย (หน้า 74)

ข้อกล่าวอ้างอีกชุดหนึ่งที่ Pinker (2002) ใช้โจมตีทฤษฎีดาร์วิน ก็คือ มนุษย์มีความรุนแรงหรือเห็นแก่ตัวโดยเนื้อแท้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ข้อกล่าวอ้างนี้มักจะถูกนำไปเป็นข้ออ้างสำหรับการควบคุมทางสังคมและการกดขี่ทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ หรืออุดมการณ์ตามแนวคิดของการต่อสู้ระหว่างกลุ่ม อันจะนำมาซึ่งความเชื่อที่ว่าคนบางกลุ่มมีคุณค่าทางศีลธรรมด้อยหรือเหนือกว่าอีกกลุ่ม นอกจากอาจนำไปสู่ความเป็นปรปักษ์ระหว่างกลุ่มแล้ว ยังลดทอนความเป็นมนุษย์ระหว่างกันด้วย(หน้า 157) อย่างไรก็ตาม Pinker (2002) เองก็เห็น

^๘ สตีเฟน พิงเกอร์ (Steven Pinker) เป็นนักวิทยาศาสตร์เชิงปัญญา (cognitive scientist) ที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเข้าใจของเราว่าด้วยธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ผ่านการสำรวจความเชื่อมโยงที่ซับซ้อนระหว่างภาษา ความรู้ ความเข้าใจ และชีววิทยาวิวัฒนาการ

ด้วยกับมุมมองของทฤษฎีของดาร์วิน (บางส่วน) ว่าด้วยกระดานชนวนที่ว่างเปล่าข้างต้นในลักษณะที่ว่าเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักฐานทางพฤติกรรมของมนุษย์ รวมถึงความจริงที่ว่า มนุษย์ไม่ได้มีความรุนแรงหรือเห็นแก่ตัว (selfishness) โดยเนื้อแท้ แต่ความรุนแรงและเห็นแก่ตัวนั้น ถูกพัฒนาขึ้นด้วยอิทธิพลทางสังคม ซึ่งข้อเท็จจริงข้อนี้ทำให้ผู้ปกครองสามารถจัดการ (micromanage) กับบุคลิกของลูกๆ(หน้า 422)

จากการอภิปรายข้างต้น สรุปได้ว่า บรรทัดฐานทางศีลธรรมในทรรศนะของนักจิตวิทยาที่เชื่อในทฤษฎีดาร์วิน นับว่าเป็นบรรทัดฐานทางศีลธรรมที่เกิดจากการวิวัฒนาการ ดังนั้น มาตรฐานทางศีลธรรมจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การเปรียบเทียบค่านิยมทางศีลธรรมชุดหนึ่งกับอีกชุดหนึ่งเมื่อเวลาผ่านไป จึงประสบกับความยุ่งยาก เหตุเพราะสิ่งซึ่งครั้งหนึ่งเคยถูกมองว่าป่าเถื่อนและไร้อารยะ กลายเป็นสิ่งซึ่งได้รับความนิยมและยอมรับได้ในสังคมทุกวันนี้ หรือสิ่งที่ถือว่าชั่วร้ายในวันนี้ อาจถูกมองว่าเป็นสิ่งประเสริฐในอนาคต และในทางกลับกันก็เป็นได้ ด้วยเหตุนี้ การที่นักศีลธรรมทางชีวภาพ (biological moralists) ยังคงอ้างตนว่ามีค่านิยมทางศีลธรรมนั้น จึงเป็นความย้อนแย้งอย่างยิ่ง รวมทั้งความน่าเชื่อถือในการรับเอาทฤษฎีดาร์วิน มาประยุกต์ใช้กับการวินิจฉัยมาตรฐานทางศีลธรรมนั้น จึงต้องลดลงอย่างมาก ที่กล่าวเช่นนั้นก็เพราะว่า หากสาขาชีววิทยายังคงเห็นถึงความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมในสังคมมนุษย์ (Cave, 2016) สาขาชีววิทยาจึงจำเป็นต้องโน้มน้าวให้ผู้คนยอมรับการมีอยู่ของศีลธรรมเสมือนกับการมีอยู่จริงของสารัตถะสากลอื่นๆ ในเชิงปรัวิสัยได้

แม้ว่า นักศีลธรรมทางชีวภาพ อาจจะนำมาตรฐานทางศีลธรรมตามทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Moral Foundation Theory)⁹ ที่นำเสนอโดยโจนาธาน เฮด (Jonathan Haidt) มาใช้กล่าวอ้าง อย่างไรก็ตาม มาตรฐานทางศีลธรรมชุดนี้ ไม่ได้เกิดมาจากความเข้าใจกระบวนการวิวัฒนาการบนความเห็นของทุกคนเหมือนกัน (objective understanding) แต่เป็นการนำอุดมคติทางศีลธรรมแบบอัตนัย (ซึ่งกำหนดขึ้นโดยตัวเอง) ให้เข้าสู่กระบวนการตัดสินทางศีลธรรม โดยใช้กระบวนการชุดนี้เพื่อพิสูจน์ความเชื่อทางศีลธรรมที่มีอยู่ก่อนแล้ว และที่สำคัญ การนำรากฐานทางศีลธรรมชุดนี้มาประยุกต์ใช้กับสังคมที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ต่างขั้ว (ระหว่างเสรีนิยมและอนุรักษนิยม) โดยไร้การดัดแปลงแก้ไขนั้น ไม่สามารถกระทำได้ (Dickinson et al., 2016) ด้วยเหตุนี้ เราจะเห็นได้ว่า ค่านิยมทางศีลธรรมที่กำหนดขึ้นโดยนักศีลธรรมทางชีวภาพในลักษณะนี้ ไม่ได้เกิดมาจากกระบวนการวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง แต่เป็นการนำวิทยาศาสตร์เพื่อใช้สนับสนุนแนวคิดด้วยศีลธรรมที่อุปาทานขึ้นเท่านั้น

⁹ ทฤษฎีนี้ เสนอว่า รากฐานทางศีลธรรมมีองค์ประกอบห้าประการ คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความยุติธรรม ความบริสุทธิ์ อำนาจ และความจงรักภักดีต่อกลุ่มสังคม

ความจริงที่ว่า นักศีลธรรมวิวัฒนาการมองว่า ชีวิตเป็นกระบวนการที่ไร้ความหมาย หรืออยู่ในสภาพแห่งการเป็นสวัสดิมงคลทางศีลธรรมนั้น มีความคล้ายกับมุมมองของปรัชญาวัตถุนิยม (materialism) ซึ่งมองว่า สิ่งที่มีอยู่ในสากลจักรวาลทั้งหมด เป็นสสารหรือพลังงานในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ประกอบขึ้นจากพลังงานในอันตรภาพแห่งจักรวาลที่กำลังเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ไม่ว่าทั้งอะตอม โมเลกุล แรง หรือสารัตถะอื่นๆ แจกเช่น จิตใจมนุษย์ หรือจิตวิญญาณ เจตจำนงเสรี และจิตสำนึก ฯลฯ ต่างก็ถูกพิจารณาให้เป็นสารัตถะที่ขึ้นอยู่กับกระบวนการทางกายภาพ และสามารถลดทอนให้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของกระบวนการดังกล่าวได้ (Smart, 2023) ในแง่นี้ ปรัชญาวัตถุนิยมจึงมองว่า ทั้งความชั่วร้ายและความประเสริฐนั้น โดยเนื้อแท้แล้วไม่มีอยู่จริง (เนื่องจากธรรมชาติไม่สามารถถูกวินิจฉัยได้ว่าดีหรือไม่ดีได้) ด้วยเหตุนี้ หากนักวัตถุนิยมจำเป็นต้องกำหนดค่านิยมว่าด้วยความดีและความชั่ว พวกเขา ก็มักจะนิยามผ่านการ “ติดฉลาก” ความดีด้วยความสำราญ (pleasure) และความชั่วด้วยความเจ็บปวด (pain) และพิจารณาการครอบครอง “วัตถุ” ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการแสวงหาความสำราญ

ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาวัตถุนิยม จึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนผันทางจริยธรรมในโลกตะวันตกร่วมสมัย ดังที่พบว่า จากบรรทัดฐานทางศีลธรรมเชิงปรนัยแบบคริสเตียน (Christianity's objective morality) ไปสู่บรรทัดฐานทางศีลธรรมที่ให้ความสำคัญกับความสำราญ ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการนำไปสู่การยอมรับพฤติกรรมการร่วมเพศกับสัตว์ (bestiality) หรือแม้แต่การทำอนาจารกับเด็ก (pedophilia) และการลดคุณค่าชีวิตลงจากที่เคยเป็นมา โดยที่แม้ว่าการร่วมเพศกับสัตว์จะไม่ถูกวินิจฉัยอย่างตรงไปตรงมาว่าเป็นการกระทำที่ “ถูกศีลธรรม” แต่ก็มี การตั้งคำถามถึงความชอบธรรมของบรรทัดฐานทางศีลธรรมเชิงปรนัยแบบคริสเตียน และข้อกฎหมายหรือจารีตประเพณีอื่นที่ห้ามปรามประพฤติกกรรมดังกล่าว พร้อมกับเสนอให้มีค่านิยมชุดใหม่ที่สอดคล้องกับสำนักทางศีลธรรม (Roberts, 2009) แจกเช่น การอนาจารกับเด็กจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นสิ่งผิดศีลธรรมแต่อย่างใด หากไม่ได้ก่อให้เกิดอันตรายหรือความเจ็บปวดต่อเด็ก (Moen, 2015) หรือกระทั่งกรณีที่ชาวอเมริกันมีแนวโน้มที่จะยอมรับพฤติกรรมผิดศีลธรรมในอดีต “มากขึ้น” ไม่ว่าจะเป็นการรักร่วมเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การพนัน และการหย่าร้าง (Poushter, 2019)

อย่างไรก็ดี การที่โลกทัศน์วัตถุนิยมกำหนดมาตรฐานทางศีลธรรมโดยอาศัยความสุขและความเจ็บปวดนั้น มีความสอดคล้องกับกรอบคิดของมาร์กี เดอ ซาด (Marquis de Sade) ในแง่ของการนิยามความสำราญบนพื้นฐานแห่งการครอบครองวัตถุและประสบการณ์ทางกายภาพ เพียงแต่กรอบคิดของซาดนั้น ถล่อออกจากปริมณฑลแห่งความปราถนาของมนุษย์ไปยังสภาพที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ ดังที่จะเห็นได้จากการที่เขา มีพฤติกรรมทางเพศที่รุนแรง (sadism) นอกเหนือจากการปฏิเสธแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบทางศีลธรรมอันเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่า การกระทำผิดถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมอันชอบธรรมของมนุษย์ เพราะมนุษย์ไม่

มีทางเลือกอื่น หรือแม้กระทั่งการปฏิเสธความเชื่อในจิตวิญญาณ และต้นกำเนิดแห่งมโนธรรม (conscience) และศีลธรรมด้วย ในแง่นี้ นอกจากปรัชญาของชาดมีลักษณะเป็นปรัชญาที่เห็นแก่ตัวแล้ว ความสุดโต่งของเขา ยังสามารถจัดให้เป็นตัวแทนนำเสนอ “ด้านมืด” แห่งยุคการรู้แจ้งได้อีกด้วย (Ubisoft ไทย Thailand, 2021) ในอีกแง่หนึ่ง ความสุดโต่งของชาด ไม่ใช่เพียงแค่สามารถถูกนำมาใช้เป็นตัวอย่างผลกระทบจากปรัชญาวัตถุนิยมเท่านั้น แต่ควรเป็นตัวอย่างผลกระทบจากปรัชญาเสรีนิยมฆราวาสด้วย

10. สังคมไร้พระเจ้า: สังคมไร้คุณธรรม

หากพิจารณากรอบคิดที่ได้ระบุไว้ในบทความความชิ้นนี้ ไม่ว่าจะป็นปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส ไล่ไปจนถึงปัจเจกนิยม ลัทธิบูชาตัวเอง เหตุผลนิยม หลังสมัยใหม่นิยม ประชาธิปไตยเสรีนิยม สุนทรียนิยม ศีลธรรมสุนทรียนิยม วัตถุนิยม จนกระทั่งปรัชญาของชาด และรวมถึงคติสัมพันธภาพทางศีลธรรม ทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน จนถึงทฤษฎีดาร์วินเชิงสังคม การเหยียดเชื้อชาติเชิงวิทยาศาสตร์ การคัดเลือกเผ่าพันธุ์โดยธรรมชาติ ปฏิเสธมาตรฐานทางศีลธรรมแบบปวิสัย ปฏิเสธเจตจำนงเสรี ศีลธรรมทางชีวภาพ มาตรฐานทางศีลธรรมตามทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม อนาธิปไตยทางศีลธรรม และการใช้จิตบำบัดแทนศาสนา เราจะพบว่า กรอบคิดทั้งหมดเหล่านี้ ต่างก็มีความสัมพันธ์กับปรัชญาอเทวนิยมในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงถือได้ว่า เป็นความท้าทายของนักเทวนิยมอย่างมากในการพยายามให้มนุษย์ใส่ใจเรื่องคุณธรรมหรือการทำ ความดี ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ เมื่อวาทกรรม “พระเจ้าตายแล้ว” ได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นความเชื่อ การกระทำทุกอย่างก็จะได้รับอนุญาต กล่าวคือ หากไม่มีความเชื่อในพระเจ้าหรือชีวิตหลังความตาย อำนาจเด็ดขาดในการตัดสินศีลธรรมจึงไม่มีด้วย จริงที่ สังคมสมัยใหม่ยังมีการประยุกต์นำหลักการทางศีลธรรมอยู่บ้าง แต่ทว่าเป็นการปฏิบัติที่ไร้ข้อผูกมัดใด นอกจากมีรากฐานค่านิยมที่ถูกร้างอยู่บนรากฐานทางสังคมหรือจิตวิทยาเท่านั้น ในแง่นี้ ศีลธรรมหรือค่านิยมทางศีลธรรมอาจสูญเสียบางอย่างและหมดประสิทธิภาพไป และด้วยเหตุนี้ แม้ว่านักมนุษยนิยมอาจจะวิพากษ์วิจารณ์ปรัชญาสุนทรียนิยมว่าเป็นโลกทัศน์ที่ปฏิเสธการมีอยู่ของคุณค่าและความหมายแห่งชีวิต ซึ่งตรงกันข้ามกับมนุษยนิยมที่นำเสนอระบบความเชื่อให้มนุษย์มีความเชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพของมนุษย์เอง แต่ทว่าความเป็นมนุษยนิยมแบบฆราวาสก็ไม่ต่างอะไรกับสภาพสุนทรียนิยม กล่าวคือ มนุษยนิยม เป็นเพียงการตอบสนองต่อความสิ้นหวังและความว่างเปล่าของสุนทรียนิยมเท่านั้น ดังที่จะเห็นได้จากการค้นพบทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับธรรมชาติของจิตสำนึกของมนุษย์ว่า แม้แต่โลกส่วนตัวภายในของบุคคล ก็ไม่อาจปลอมประโลมหรือนำเสนอรากฐานที่มั่นคงให้กับค่านิยมทางศีลธรรมได้ คำอธิบายของฮาร์สเกี่ยวกับมนุษย์ว่า “ไม่ใช่อะไรอื่นเลยนอกจากเซลล์ประสาท” ทำหน้าที่ในการอธิบายประเด็นนี้ได้ดี และเน้นย้ำการให้ความสำคัญกับขอบเขตแห่งโลกทัศน์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งทำลายแนวคิดดั้งเดิมของอัตลักษณ์และสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ (Big Think, 2014) ด้วยเหตุนี้ ปรัชญาสุนทรียนิยม (และมนุษยนิยม) จึงมีความเหมือนกันกับอาการจิตเภทและการลดทอนทางวิทยาศาสตร์ (scientific reductionism) ซึ่ง

เป็นปรัชญาที่ลดความซับซ้อนลงมากจนเกินไป และเพิกเฉยต่อคุณสมบัติใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ของระบบ(Van Riel & Van Gulick, 2019)

แน่นอนว่า ข้ออ้างดังกล่าวข้างต้น ไม่ค่อยได้รับการยอมรับอยู่บ่อยนัก ประจวบกับนักวิทยาศาสตร์ผู้ที่ยังคงศรัทธาในวิทยาศาสตร์และความมหัศจรรย์แห่งจักรวาลเอง ก็ดูเหมือนจะไม่ค่อยตระหนักถึงศักยภาพแห่งสุนิยมว่า เป็นผลมาจากการลดทางวิทยาศาสตร์ หรือสัมพัทธนิยมสุดโต่ง (radical relativism) ซึ่งยึดมั่นในกรอบคิดที่ว่า สิ่งที่ถูกหรือผิดขึ้นอยู่กับความเชื่อของแต่ละบุคคลหรือบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม หรือการปฏิเสธคุณลักษณะความเป็นปรีชาญาณของมาตรฐานทางศีลธรรมแห่งปรัชญาหลังสมัยใหม่นิยมแต่อย่างใด ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากปรากฏการณ์นี้ ก็คือ ภาพยนตร์เรื่อง Joker (2019) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามของฆาตรกรต่อเนื่องคนหนึ่งในการพิสูจน์กับสังคมถึงความบริสุทธิ์ของตัวเอง ประเด็นปัญหานี้ นับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากนอกจากเป็นการพยายามสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำที่ชั่วร้ายของเขาแล้ว ยังเป็นการท้าทายกรอบคิดด้วยพื้นฐานทางศีลธรรมที่ว่า ถูกตั้งอยู่บนฉันทามติหรือลัทธิปฏิบัตินิยม (pragmatism) ซึ่งเป็นกรอบคิดหลักแห่งทฤษฎีที่อาศัยการตัดสินของสังคม¹⁰ เป็นที่น่าสังเกตว่า กรอบคิดด้วยศีลธรรมชุดนี้ของโจ๊กเกอร์มีความคล้ายกับความคิดของมาร์ก เดอ ซาด เจกเช่น เมื่อโจ๊กเกอร์เกิดความเชื่อว่าการตัดสินทางศีลธรรมทั้งหมดมีลักษณะเป็นอัตวิสัย และไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าถูกหรือผิด ผ่านคำกล่าวเตือนเมอร์เรย์ (Murray)ว่า “ความตกลงขึ้นอยู่กับแต่ละคน เมอร์เรย์ เขาว่าอย่างนั้น ถูกไหม? พวกคุณทุกคน สังคมที่รู้มากกันซะเหลือเกิน คุณตัดสิน ชี้ถูก ชี้ผิด เหมือนกับที่พวกคุณตัดสินว่า อะไรตกลง ไม่ตกลง” (Phillips, 2019, 1:42:22-1:42:39)

หากพิจารณาการชี้ขาดของโจ๊กเกอร์โดยอาศัยความสัมบูรณ์ทางศีลธรรม (moral absolutes) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความเป็นศีลธรรมแบบปรีชาญาณแล้ว แสดงว่าการชี้ขาดเช่นนี้ ไม่มีความสัมบูรณ์ทางศีลธรรม เนื่องจากเป็นการวินิจฉัยทางศีลธรรมที่อาศัยความคิดเห็นและความชอบส่วนบุคคล และอาจจะส่งอิทธิพลให้เป็นค่านิยมทางศีลธรรมแบบปัจเจกนิยม “สุดโต่ง” ในแบบของซาดได้ ซึ่งใช้วิธีการประเมินความสุขของตัวเองจากความเจ็บปวดของคนอื่น หรือเปรียบเทียบได้กับการที่สังคมกลุ่มหนึ่งให้การยอมรับความโกลาหลที่โจ๊กเกอร์ได้ก่อขึ้นว่าเป็นวิธีการนำไปสู่สังคมที่มีความเป็นธรรม ทั้งๆ ที่เป็นการขัดขวางอำนาจรัฐ (Jagad, 2017) และสร้างความสูญเสียให้กับสังคมอีกกลุ่ม

อย่างไรก็ดี นักมนุษยนิยมฆราวาส อาจจะไม่เห็นด้วยกับการกระทำของซาดและโจ๊กเกอร์ด้วยเหตุผลที่ว่า ปรัชญามนุษยนิยมฆราวาสให้ความสำคัญกับการแสวงหาความสุขสำราญส่วนตัวโดยที่ไม่ได้กระทบสิทธิ

¹⁰ นี่ยังหมายถึงว่า เขายังปฏิเสธกรอบคิดแห่งปรัชญามนุษยนิยมฆราวาสที่มองว่า มนุษย์สามารถมีพื้นฐานแห่งศีลธรรมแบบปรีชาญาณได้ด้วย

เสรีภาพของคนอื่นหรือสร้างความเสียหายใดๆ กล่าวคือ สิ่งที่ถูกพิจารณาว่าถูกศีลธรรม ก็คือ สิ่งที่สามารถมอบความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น ท่ามกลางที่มีการถกเถียงกันในแง่ปรัชญาว่า คุณค่าทางจริยธรรมไม่สามารถประเมินผ่านความสุขเพียงอย่างเดียวได้ (Moore, 2013) มีเช่นนั้นแล้ว “เพื่อนที่เอากันได้” (friends with benefits) จึงสมควรถูกพิจารณาว่า ไม่มีความผิดทางศีลธรรมแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาซึ่งความสำราญโดยการยินยอมกันทั้งสองฝ่าย แม้ว่าต่างฝ่ายต่างมีคู่สมรสแล้วก็ตาม

บทสรุป

ผลกระทบจากการที่สังคมร่วมสมัยยอมรับปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาส ก็คือ การขาดความเข้าใจในคุณค่าทางศีลธรรม ท่ามกลางที่นักมนุษยนิยมกำลังกล่าวอ้างว่า ปรัชญามนุษยนิยมแบบฆราวาสนั้นสามารถนำมาซึ่งการให้ความสำคัญกับทักษะการให้เหตุผลมาสู่สังคมโลกได้ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญมากต่อการกำหนดมาตรฐานทางศีลธรรมให้กับสังคมมนุษย์

อย่างไรก็ดี การอาศัยเพียงเหตุผลเป็นแนวทางแห่งศีลธรรมนั้น ยังคงมีข้อจำกัดอยู่ และนับว่าเป็นต้นตอหลักประการหนึ่งแห่งประเด็นปัญหาทางศีลธรรมที่เกิดขึ้น อีกทั้งองค์ประกอบในการพัฒนาธรรมชาติความเป็นมนุษย์นั้น มีลักษณะ “อยู่เหนือ” มิติแห่งความเป็นเหตุเป็นผล โดยที่ปรากฏการณ์การให้ความสำคัญกับทักษะการให้เหตุผลที่เกิดขึ้นในช่วงยุคครุ้แองนั้น ได้นำมาซึ่งผลพวงหลายประการ อาทิเช่น มาตรฐานทางศีลธรรมที่ยึดเหตุผลเป็นศูนย์กลาง และการส่งเสริมความก้าวหน้าบนพื้นฐานของเสรีนิยมและปัจเจกนิยม เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ยุครุ้แองยังได้ทำลายมาตรฐานทางศีลธรรมแบบดั้งเดิม ผ่านการขยายขอบเขตการวินิจฉัยทางศีลธรรมให้ “ขยายกว้าง” ดังที่ปรากฏในสังคมหลังสมัยใหม่ รวมทั้งการแพร่กระจายของปรัชญาฆราวาสนิยม ประชาธิปไตยเสรีนิยมที่ตั้งอยู่บนความเชื่อในความก้าวหน้าที่ไร้ขีดจำกัด ตลอดจนการเข้าสู่สถานะ “ไร้พระเจ้า”

อนึ่ง ความเป็นมนุษยนิยมในสังคมสมัยใหม่ แม้ว่าเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับโลกทัศน์กับ “ความก้าวหน้า” และการให้ความสำคัญกับคุณค่าความเป็นมนุษย์ แต่ก็ได้ให้การปฏิเสธศาสนาดั้งเดิม ทำให้นอกจากเป็นการมองข้ามสาระสำคัญของการเป็นมนุษย์แล้ว ยังละเลยคุณค่าความเป็นมนุษย์ และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิญญาณและความพิศวงแห่งชีวิตในทางที่ผิดเพี้ยนด้วย ซึ่งสามารถเห็นได้จากการที่สังคมร่วมสมัยได้มีการสนับสนุนศาสตร์วิชาจิตวิทยาและความเป็นปัจเจกนิยมมากกว่าศาสนา ทำให้ประสบการณ์ส่วนตัวและการค้นพบตนเองมีความสำคัญกว่าหลักคำสอนทางศาสนา พร้อมกับที่มีการเปลี่ยนมาใช้หลักจิตวิทยาแทนสถาบันทางศาสนา ซึ่งไม่ใช่เพียงแคให้คำแนะนำการดำเนินชีวิตเท่านั้น แต่ยังมีจุดประสงค์และความหมายของชีวิตให้ด้วย

อีกทั้ง แม้ว่าขบวนการเสรีนิยมและปัจเจกนิยมเป็นผลมาจากความพยายามในการรื้อโครงสร้างอำนาจ และสามารถเชื่อมโยงไปยังพัฒนาการที่ก้าวหน้า แต่ก็ยังเป็นสาเหตุของการเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ เจก เช่น เมื่อกรอบคิดความเป็นเสรีนิยมกลายเป็น “วัฒนธรรมมวลชน” มันก็จะนำมาซึ่งผลกระทบเชิงลบต่อปัจเจกนิยม โดยเฉพาะจะยับยั้งไม่ให้เกิดการคิดเชิงวิพากษ์ (ดังที่ Adorno ได้นำเสนอข้อกังวลชุดนี้ผ่านทฤษฎีของเขา) และนำมาซึ่งการประยุกต์ใช้ปรัชญาเทวลิขิตในการใช้ตัดสินการกระทำของมนุษย์ ซึ่งในทฤษฎีของฮาร์ตส นอกจากจะเป็นการปฏิเสธการมีอยู่ของเจตจำนงเสรีแล้ว ยังเป็นการ “ตัดสินลาก” มนุษย์ว่าเป็นเพียงแค่หุ่นเชิดทางชีววิทยาเท่านั้น ในแง่นี้ จึงทำให้เกิดความย้อนแย้งกับหลักการเสรีนิยมมาก

ยิ่งไปกว่านั้น หลักการของเทวลิขิต ไม่เพียงแต่ถูกนำไปใช้ในด้านจิตวิทยา แต่ยังถูกใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงมาตรฐานและบรรทัดฐานทางศีลธรรมแบบดั้งเดิมด้วย ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการเอาหลักการ “การอยู่รอดของผู้ที่เหมาะสมที่สุดของดาร์วิน” มาใช้กับบริบททางสังคม โดยที่ภายใต้การอ้างว่าเป็น “วิทยาศาสตร์” นั้น ทฤษฎีดาร์วินเชิงสังคมชุดนี้ แม้ว่า มีส่วนอย่างมากในการทำให้เกิดความก้าวหน้าทางชีววิทยาและพันธุศาสตร์ แต่ก็มีส่วนต่อการสร้างความชอบธรรมให้กับแนวคิดอันตรายอื่นๆ ด้วย เช่น การเหยียดเชื้อชาติ การเหยียดเชื้อชาติทางวิทยาศาสตร์ และสุพันธุศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์นี้ ได้นำมาซึ่งข้อกังวลมาสู่นักปรัชญาหลายคน เจกเช่น สตีเฟ่น ฟิงเกอร์ หรือคอร์เนล เวสต์ ผู้ซึ่งทราบว่าหลักการพื้นฐานของมาตรฐานทางศีลธรรม ที่ยอมรับกันในหมู่นักศีลธรรมทางชีวภาพ ผู้ที่ยอมรับทฤษฎีวิวัฒนาการนั้น เป็นผลมาจากกระบวนการวิวัฒนาการ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา ในแง่นี้ นอกจากต้องเผชิญกับความท้าทายในการกำหนดกรอบการวินิจฉัยทางศีลธรรมที่สำคัญแล้ว มาตรฐานการตัดสินทางศีลธรรมชุดนี้จะนำไปสู่ ความคิดที่ว่า ชีวิตนี้ไร้ความหมาย หรือตกอยู่ในสภาพสูญนิยมทางศีลธรรมในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาวัตถุนิยม ซึ่งมองว่าทุกสิ่งในจักรวาลประกอบด้วยสสารหรือพลังงานที่ได้จากกระบวนการทางกายภาพของจักรวาล

การเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมที่โดดเด่นอีกประการหนึ่ง ซึ่งสังเกตได้จากปรากฏการณ์นี้ ก็คือ การเปลี่ยนจากศีลธรรมเชิงปรัวิสัย มาเป็นศีลธรรมที่มุ่งเน้นไปที่การเพิ่มความสุขและลดความเจ็บปวด (สุขนิยม) ซึ่งไม่เพียงแต่นำมาซึ่งการยอมรับพฤติกรรมเบี่ยงเบน เช่น การสมสู่กับสัตว์ หรือการมีเพศสัมพันธ์กับเด็ก แต่ยังคงคุณค่าของชีวิตลงด้วย และแน่นอนว่า ผลกระทบที่ “ไร้ศีลธรรม” ทั้งหมดได้กล่าวมานี้มีความสัมพันธ์กับปรัชญาอเทวนิยม (รวมทั้ง ปรัชญาแห่งการลดทอนทางวิทยาศาสตร์) ซึ่งปฏิเสธอำนาจสูงสุดในการตัดสินคุณค่าทางศีลธรรม กล่าวได้ว่า แม้ว่าสังคมเสรีนิยมยังคงอ้างว่า เป็นสังคมที่รับเอาหลักการทางจริยธรรม แต่เนื่องจากหลักการเหล่านี้ไร้รากฐานที่มั่นคง สังคมเสรีนิยมก็จะเป็นสังคมที่ไม่สนใจการกระทำผิดศีลธรรม ดังที่โจ๊กเกอร์และซาดพยายามนำเสนอ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

พาฝัน หน่อแก้ว. (2022, July 14). คนนอก: เมื่อมนุษย์ถูกกักขังด้วยบรรทัดฐานสังคม. *The Momentum*. <https://themomentum.co/lostinthought-letranger/>

พระจตุรงค์ ชูศรี. (2563). วิเคราะห์ ปรากฎการณ์ วิทยา ของฮุสเซิร์ล. *วารสารวิจัยธรรมศึกษา*, 3(1), 1-9.

พรพรหม ทิพยมนตรี และประเวศ อินทองปาน. (2565). จุดอ่อนและความอ่อนแอของทฤษฎีมนุษยนิยมแบบฆราวาส. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 18(1), 60-73.

ภาษาต่างประเทศ

Aertsen, J. A. (2001). *Die Frage nach dem Ersten und Grundlegenden. Albert der Große und die Lehre von den Transzendentalien*. In Senner, O.P., W. et al. (Eds.), *Albertus Magnus. Zum Gedenken nach 800 Jahren: Neue Zugänge, Aspekte und Perspektiven* (pp. 91-112). Akademie Verlag.

Anomaly, J. (2022). Race, Eugenics, and the Holocaust. In R. J. Zuidema & A. T. Sanders (Eds.), *Bioethics and the Holocaust: A Comprehensive Study in How the Holocaust Continues to Shape the Ethics of Health, Medicine and Human Rights* (pp. 153-171). Springer International Publishing.

Au, A. (2019). Re-examining Adorno on the Regression of Consciousness and Democracy. *Social Thought & Research*, 35, 53-78.

Baggini, J. (2003). *Atheism: A Very Short Introduction* (1st ed.). Oxford University Press.

Baggini, J., & Jenkins, S. (2019, May 4). *Is Reason the Slave of the Passions?* Prospect Magazine. <https://www.prospectmagazine.co.uk/ideas/philosophy/42539/is-reason-the-slave-of-the-passions>

- Big Think. (2014, September 16). *Sam Harris: The Self is an Illusion* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=fajfkO_X0l0.
- Blanton, R. E., Feinman, G. M., Kowalewski, S. A., & Fargher, L. F. (2020). Moral Collapse and State Failure: A View From the Past. *Frontiers in Political Science*, 2. <https://doi.org/10.3389/fpos.2020.568704>
- Bozzo-Rey, M., Bentham, J. M., & Schofield, P. (2012). Of the Limits of the Penal Branch of Jurisprudence. *International Journal for the Semiotics of Law*, 25, 293–294. <https://doi.org/10.1007/s11196-011-9240-y>
- Brett, N., & Paxman, K. (2008). Reason in Hume's Passions. *Hume Studies*, 34(1), 43-59. <https://doi.org/10.1353/hms.0.0006>
- Cave, S. (2016, June 10). Free Will Exists and Is Measurable. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/science/archive/2016/06/free-will-exists-and-is-measurable/623796/>
- Decety, J., & Cowell, J. M. (2016). Our brains are wired for morality: evolution, development, and neuroscience. *Frontiers for Young Minds*, 4(3), 1-8.
- Dickinson, J. L., McLeod, P., Bloomfield, R., & Allred, S. (2016). Which Moral Foundations Predict Willingness to Make Lifestyle Changes to Avert Climate Change in the USA? *PLoS ONE*, 11(10), e0163852. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0163852>.
- Eliot, T. S. (2019). *The Waste Land*. (Good Press edition). Good Press.
- FitzPatrick, W. J. (2017). Human altruism, evolution and moral philosophy. *Royal Society Open Science*, 4(8), 170441. <https://doi.org/10.1098/rsos.170441>
- Fukuyama, F. (1992). *The End of History and the Last Man: By Way of an Introduction*. Marxist Internet Archive. <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/us/fukuyama.htm>

- Garrison, J. D. (2013). *The Land of Limitless Possibilities: Ronald Reagan, Progress, Technology, and the Modest Republic*. In M. P. Federici, R. M. Gamble, & M. T. Mitchell (Eds.), *The Culture of Immodesty in American Life and Politics: The Modest Republic* (pp. 77-94). Palgrave Macmillan.
- Ghiasi, N., Azhar, Y., & Singh, J. (2023, March 30). *Psychiatric Illness and Criminality*. The National Center for Biotechnology Information. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK537064/>
- Gossman, P. (2022, October 27). *Afghanistan: Rise in Military Use of Schools*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/news/2016/08/17/afghanistan-rise-military-use-schools>
- Gray, J. (1995). *Enlightenment's Wake: Politics and Culture at the Close of the Modern Age*. Routledge.
- Gray, J. (2013). *The Silence of Animals: On Progress and Other Modern Myths*. Farrar, Straus and Giroux.
- Hari, J. (2019). *Chasing the Scream: The First and Last Days of the War on Drugs*. Langara College.
- Harris, S. (2012). *Free Will*. Deck Edge.
- Higham, J. P. (2022). Kin selection spreads. *eLife*, 11, Article e84142. <https://doi.org/10.7554/eLife.84142>
- Hongladarom, S. (2016). Intercultural information ethics: A pragmatic consideration. In M. Kelly & J. Bielby (Eds.), *Information Cultures in the Digital Age: A Festschrift in Honor of Rafael Capurro* (pp. 191-206). Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden.
- Hunter, J. D. (2000). *The Death of Character: Moral Education in an Age without Good or Evil* (1st ed.). Basic Books.
- Huxley, A. (1932). *Brave New World*. (First edition). Project Gutenberg Canada. <http://www.gutenberg.ca/links/licence.html>

- Inglehart, R. F. (2020, December 7). *Why Is Religion Suddenly Declining?* OUPblog. Oxford University Press. <https://blog.oup.com/2020/12/why-is-religion-suddenly-declining/>
- International Humanist and Ethical Union. (n.d.). *Organization: International Humanist and Ethical Union*. HandWiki. https://handwiki.org/wiki/Organization:International_Humanist_and_Ethical_Union.
- Jagad, S. (2017). Moral Nihilism as Reflected by Joker in the Dark Knight Movie. *Lantern*, 6(4).
- Keay, K. (2022). White Lies Matter: The Evolution, Persistence, and Impact of Scientific Racism. *WWU Honors College Senior Projects*, 585. https://cedar.wvu.edu/wwu_honors/585
- Kegley Jr., C. W., & Hermann, M. G. (1996). How Democracies Use Intervention: A Neglected Dimension in Studies of the Democratic Peace. *Journal of Peace Research*, 33(3), 309–322.
- Koenig, H. G. (2012). Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications. *ISRN Psychiatry*, 2012(278730). <https://doi.org/10.5402/2012/278730>
- Koenig, H. G., King, D. E., & Carson, V. B. (2012). *Handbook of Religion and Health* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Krellenstein, M. (2017). Moral Nihilism and its Implications. *The Journal of Mind and Behavior*, 38(1), 75–90.
- MacIntyre, A. (1981). *After Virtue*. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press.
- Macleod, C. (2016, August 25). *John Stuart Mill*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Stanford University. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/mill/>
- Martin, M. (1990). *Atheism: A Philosophical Justification*. Temple University Press.
- Matcheswalla, Y., & De Sousa, A. (2015). Crime and Psychiatry. *Mens Sana Monographs*, 13(1), 143–149. <https://doi.org/10.4103/0973-1229.153325>

- Mayr, E. (2009, November 24). *Darwin's Influence on Modern Thought*. Scientific American. <https://www.scientificamerican.com/article/darwins-influence-on-modern-thought1/>
- Mendieta, E. (2017). 'What It Means to Be Human!': A Conversation with Cornel West. *Critical Philosophy of Race*, 5(2), 137–170. <https://doi.org/10.5325/critphilrace.5.2.0137>.
- Mintz, S. (2021, April 6). *The Causes of the Moral Decline in America*. Ethics Sage. <https://www.ethicssage.com/2021/04/the-causes-of-the-moral-decline-in-america.html>.
- Moen, O. M. (2015). The ethics of pedophilia. *Etikk i praksis*, 9(1), 111-124.
- Moore, A. (2013, October 17). Ethical Hedonism and the Nature of Pleasure. In *Hedonism*, Stanford Encyclopedia of Philosophy. <https://plato.stanford.edu/entries/hedonism/>.
- Neuhaus, R. J. (1994, December). *Christianity and the West*. First Things. <https://www.firstthings.com/article/1994/12/christianity-and-the-west>.
- Nisbet, R. (1994). *History of the Idea of Progress*. Transaction Publishers.
- Phillips, T. (Director). (2019). *Joker* [Film]. Warner Bros.
- Pinker, S. (2002). *The Blank Slate: The Modern Denial of Human Nature*. Viking.
- Poushter, J. (2019, December 30). What's Morally Acceptable? It Depends on Where in the World You Live. *Pew Research Center*. <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/04/15/whats-morally-acceptable-it-depends-on-where-in-the-world-you-live/>.
- Rajguru, R. (2022, May 4). *Decline in Moral Values in Modern Times*. Times of India Blog. <https://timesofindia.indiatimes.com/readersblog/happiness-not-a-cliche/decline-in-moral-values-in-modern-times-42850/>
- Richards, R. J. (2013). *Was Hitler a Darwinian? Disputed Questions in the History of Evolutionary Theory*. (1st ed.). The University of Chicago Press.

- Roberts, M. (2009, June 1). *The Unjustified Prohibition against Bestiality: Why the Laws in Opposition Can Find No Support under the Harm Principle*. SSRN. <https://ssrn.com/abstract=1328310> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1328310>
- Santos, H. C., Varnum, M. E. W., & Grossmann, I. (2017). Global Increases in Individualism. *Psychological Science*, 28(9), 1228-1239.
- Smart, J. Jamieson Carswell. (2023, April 20). Materialism. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/materialism-philosophy>.
- Stafford, M. (2013, March 21). *Christian Resistance to the 'Cult of the Self.'* ABC Religion & Ethics. <https://www.abc.net.au/religion/christian-resistance-to-the-cult-of-the-self/10099956>
- Taylor, S., & Asmundson, G. J. G. (2021). Negative attitudes about facemasks during the COVID-19 pandemic: The dual importance of perceived ineffectiveness and psychological reactance. *PLoS ONE*, 16(2), e0246317. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0246317>
- The Institute of Art and Ideas. (2017, May 30). *Paul Boghossian, Michael Ruse, and Naomi Goulder: The Problem with Morality* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=eZNi-WA92n0>.
- The Institute of Art and Ideas. (2019, May 15). *The Problem with Morality: Paul Boghossian, Michael Ruse, Naomi Goulder* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=eZNi-WA92n0>
- Ubisoft ไทย Thailand. (2021, June 10). *Ubitopia: Marquis De Sade - ต้นธารความชาติสัมพันธ์* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=0IRjW95-T4k>.
- Van Riel, R., & Van Gulick, R. (2019, February 27). Scientific Reduction. *Stanford Encyclopedia of Philosophy, Stanford University*. <https://plato.stanford.edu/entries/scientific-reduction/>.
- Villani, D., Sorgente, A., Iannello, P., & Antonietti, A. (2019). The Role of Spirituality and Religiosity in Subjective Well-Being of Individuals With Different Religious Status. *Frontiers in psychology*, 10, 1525. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01525>

- Villines, Z., & Gepp, K. (2022, February 14). What Is an Addictive Personality? Risk Factors and Myths. *Medical News Today*. <https://www.medicalnewstoday.com/articles/addictive-personality>
- Weaver, R. (1948). *Ideas Have Consequences*. University of Chicago Press.
- Wheeler, M. A., McGrath, M. J., & Haslam, N. (2019). Twentieth century morality: The rise and fall of moral concepts from 1900 to 2007. *PLOS ONE*, *14*(2), e0212267. <https://doi:10.1371/journal.pone.0212267>.
- Wike, R., Simmons, K., Stokes, B., & Fetterolf, J. (2019, December 30). *Many Unhappy with Current Political System*. Pew Research Center's Global Attitudes Project. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/global/2017/10/16/many-unhappy-with-current-political-system/>
- Williams, G. (2023, January 4). *Kant's Account of Reason*. Stanford Encyclopedia of Philosophy. Stanford University. Retrieved from <https://plato.stanford.edu/entries/kant-reason/>
- Yonker, J. E., Schnabelrauch, C. A., & DeHaan, L. G. (2012). The relationship between spirituality and religiosity on psychological outcomes in adolescents and emerging adults: A meta-analytic review. *Journal of Adolescence*, *35*(2), 299-314.
- Yusuf Ali, A. (2016). *The Meaning of the Holy Qur'an: Explanatory English Translation, Commentary, and Comprehensive Index*. Amana.